

St. 20. 1711

1. Gabriele Schaeferi de Matrimonio ad organacionem.
2. Joh. Barth. Heroldi de Tato Matrimonii.
3. Henr. Bodini de fallaciis iuris iudiciorum et magiae.
4. Pet. Mülleri de Hierologia s. Benedictione Sacerdotali.
5. Adriani Beieri de Sigillo Confessionis.
6. Christ. Wildvogeli de obligationibus fidelium ecclesie & pacula sonante.
7. Petri Mülleri de Mannu Confessionis.
8. Christ. Wildvogeli de Titulo Electorum.
9. Egidem de Battinatibus coram iure.
10. Christ. Thomasi in dictio distinctionis inter regiam et electoralem.
11. Christ. Wildvogeli de Aliione Electoralis.
12. Eusten de Scanno Comitatu banovensi.
13. Ric. Christopheri Gneuri de Edionate Imperiale.
14. Eusten de Redintegratione Circulorum S. R. I.
15. Dr. Grosby m. Malleborough et Syffring in Reife S. Ap. Nov. 16.
16. Henrici Occeti de Precedentia.
17. Joh. Gustav. Silberat. de scilicet vulgo van Wallen.
18. Henr. Wildbrandi de diversitate lapidei fidelium et iure.
19. Joh. Klingeri de Dole.
20. Ehardi Hiltzii de Stegnatis.
21. Joh. Georgii Fichtrei de Admiratione usq. fidei etc.
22. Henrici Kuerthius de Credibilius iuris obincus primum tract.
23. Eusten Commentatio ad de finem opima. Quilibet ipsi ad certius officia licet.
24. Joh. Brunnemanni de Thesaurus.
25. Hermanni Zollie de Permissionibz generosa fidei vallatis.
26. Henr. Occeti de instrumentis mului precipuis clausulis in brach.
27. Joh. Oriboni Hartungii de Scilicet Heimburgis et scilicet pagis.
28. Georgii Wolfgangi Melchii de Speculis.
29. Eusten de foreo bo.
30. Henrici Lintens de jure Kentorn.

31. De fijariis q[uod] laudatio nō vis nuptis per p[ro]fessionem dīse
et orum calmarum frugum etc.
32. Gabrieles Groddeck nō Canoniz. R[es]t[itu]t.
33. Joh: Christo Konig de officio mariti expositu[m] ueror.
34. Joh: Philippu Straiti de commercio lanae sive veris
contractib[us].
35. Iust: Henrici Böckmeri de dissimile tempesfatis
et nra.
36. Joh: Bern: Triestii de Jure frontia.
37. Joh: Pet: Ludovig: de Jure Postam hereditario.
38. Eijsden Jura Valletudinaria militi Emeritoru[m].
39. Iac: Frid: Ludovici de factotum Lypapellis non
profando.
40. Sam: Gryffii de Jure Comper satimis de proficit mandat.
41. Cris: Wieldrofskii de Jure Embryonu[m].
42. Hericci Eccepi de Commissi libi de Mercib[us] contra
bando.
43. Iac: Frid: Ludovici Problema Juridica met
quater effectu tamani in foro confiderent.
44. Sam: Gryffii de diverso Coloniae face.

4

DISSERTATIO
DE
HIEROLOGIA
SEU
BENEDICTIONE
SACERDOTALI

IN
MATRIMONII NEGOTIO USITATA.

Von

Kriesterlicher COPULATION

oder

Einsegnung angehender Eheleute /

Quam
PRÆSIDE

PETRO MÜLLERO,

U. J. D. & Prof. Publ.

IN FICTORUM AUDITORIO

EDITIO TERTIA

ad d. April.

publice venilandam proponit

JOHANN SAMUEL Stehelin/

Coburgo-Francus.

JENÆ,

TYPIS & SUMPTIBUS GOLLNERIANIS,

Anno 1708.

DIESERATIO

HIEROLOGIA

BENEDICTIONE

SACREDOTIA

MATRONALISATIONIS

CONFIRMATIONIS

CONFUSIONIS

CONFUSIONIS

CONFUSIONIS

CONFUSIONIS

CONFUSIONIS

CONFUSIONIS

CONFUSIONIS

CONFUSIONIS

Cum DEO!
DE
HIEROLOGIA
seu
BENEDICTIONE SACERDOTALI
IN MATRIMONII NEGOTIO
USITATA.

Προστύπιον
Simul

Continens explicationem Vocabuli &
Divisionem.

Si cultioris animi gentes thalamum, impositis Deorum Dearumque simulacris prius quam nuptias auspicarentur, sacrificasse, quo & Conjugium faustum & sata in ipso semina leta cluerent, legimus. August. l. 6. d. Civit. Dei. c. 9. quanto magis eo anniti decet illos, quos aeternum Numen tot illistribus gratia & Scientia radiis beatos fecit, ut verum Deum agnoscere atque fusis precibus benedictionem queant expectare. Quicquid ergo Christiani facimus, monente Apostolo i. Corinth. 10. v. 31. & ad Coloss. 3. v. 17. in nomine Domini facere debemus, non observetis 16. caus. 26. q. 7. unde l. 2. in pr. C.d.offic. pref. Affic. dicitur, nos in nomine Domini nostri Jesu Christi ad omnes actus omniaq; consilia semper progredi debere. Unde circa copulationem novorum Conjugum ad hæc usque tempora ritus benedictionis sacræ observatur, nec sine precibus & votis ad rem tam arduam convolari receptum est; de quo, uti inscriptio nostræ dissertationis indicat, quatenus objectum juris constituit, divina adspirante gratia acturi

A:

sumus

sumus. Quod autem vocabulum *ἱερολογίας* spectat, illud græcum
& compositum est, ab *ἱερός* sanctus & *λόγος* sermo; denotans san-
ctam & votivam precationem. Et licet ista in aliis negotiis, præser-
tim inaugurationibus & dedicationibus templorum, nec non spe-
ciatim ad populum fuerit usitata; In præsenti tamen applicatum so-
lummodo Matrimonii negotio describimus: quod Hierologia sit a-
etas solennis, quo Minister Ecclesie personas sponsatas in facie Ecclesie
copulatisque benedicit, quo de matrimonio rite & honeste constituto ac
consummato eo melius constet, moribus receptus ac usitatus. Estque vel
solennis, vel minus solennis. De quibus omnibus ex infra dictis con-
stabit.

SECTIO I.
DE
ORIGINE ET OBSERVANTIA
Benedictionis Sacerdotalis.

S U M M A R I A.

Tb. I. Deus primus fuit pananymphus, proxenetz ac Sacerdos, qui Ade-
Evam adduxit, adductam copulavit & copulatis benedixit. **II.** In
Ecclesia Israelicita Vt. Testam. ritum benedictionis Sacerdotalis in
usu fuisse colligant Theologi ex Psalm. 128. v. 2. **III.** Tempore Apo-
stolorum in Nov. Test. usitatum fuisse talern benedictionem afferit
Baronius. Nonnullorum Episcoporum epistole referuntur. **IV.** Ho-
die apud Chriftianos ritus iste ubivis locorum constanter observa-
tur. Allegantur Gentes. **V.** Apud Judeos hodiernum solennitas
Nuprialis publice coram Ecclesia in usu est. **VI.** An Copulatio seu
benedictio Sacerdotalis absolute sit necessaria seu de essentia matri-
monii? Resp. esse solennitatem quandam Ecclesiasticam, que posse
adesse & absesse a matrimonio substantia. Necessariam dicimus
non necessitate quadam absoluza, sed hypothetica. Referuntur gra-
vissimorum Scriptorum sententie. **VII.** Quidam afferunt contrari-
am. Questio, utrum Sponsalia de presenti sint verū matrimonio,
proponitur, & resolvitur. **VIII.** Concedimus, ita in locis, ubi spe-
ciali lege sancitum est, ut matrimonio accedit benedictio Sacerdo-
talis & sub clausula cassatoria ista est injuncta. Necessariam esse.
IX. An Sponsus & Sponsa, si ante benedictionem Sacerdotalem
concu-

concubuerint, & Sponsa gravis facta Sponsus diem suum obierit,
partus natus sit legitimus, & per consequens Patri succedat? R.
quoniam ex matrimonio essentialiter perfectio susceptus, legitimus
est, & succedit. X. Nemo autem exinde concludere potest: Bene-
dictionem Sacerd. esse adiaphoron.

Th. I.

DEUS, qui in primordio mundi ipse non solum forma-
vit mulierem, sed formatam etiam & edificatam Ad-
amo adduxit, Genes. 2. vers. 22. primus fuit para-
nymphus, prokenea ac Sacerdos, qui Adæ adduxit,
adductam copulavit, & copularis benedixit: crescere
& multiplicamini. Genes. 1. vers. 28. D. Gerh. tom. 7. locor. theolog. de
Conjugio, & ista prima Conjugii a Deo ipso Ewan Adamo tradente
profecta benedictio futuris animabus vere sanctis Conjugibus re-
gulam videtur omnino præscriptissimam, ut qui Conjugium initurus est,
testibus cum Ecclesia Angelis, uxore non tam ex Parentum, quana
ex Dei ipsis, per os Ministri sui loquentis, manu traditam accipiat:
quemadmodum id explanant Theodor. Beza tr. d. repud. & dñvort.
p. 5. Dedeckenn. thesaur. Consil. & Decis. Theol. vol. 3. lib. 4. n. 2. ut
proinde Ipse Conjugii Autor divinisimo suo exemplo Nuptiis be-
nedicendis viam Ecclesiae quasi monstraverit D. Joach. Hildebrand,
tratl. d. Nuptiis veter. Christian.

Th. II. In ECCLESIA ISRAELITICA Vet. Test.
ritum benedictionis Sacerdotalis in usu fuisse colligunt Theologi
ex Psalmo 128. v. 2. ubi ad novum Maritum per apostrophen dire-
ctam dicitur: Labores manuum tuarum manducabis, uxor tua
sicut vitis fructifera in lateribus domus tuæ, Luther. Du wirst
dich nehmen deiner Hände Arbeit / wol dir / du hast's gut; Dein
Weib wird seyn wie ein fruchtbare Weinstock um dein Haus
herum sc. quem Psalmum in novorum Conjugum solenni copula-
tione & consecratione a Sacerdote recitatum fuisse probabiliter
vult D. Gerhard. d. l. cap. 9. §. 459. dictus enim Psalmus refertur in-
ter Psalmos graduum, qui ex eo sic dicti a quibusdam judicantur,
quod Sacerdotes in loco eminentiores stantes eos decantarint, v.
g. hunc Psalmum nuptiis celebraturo.

Th. III. Tempore APOSTOLORUM in Nov. Test. usi-
tatum fuisse talem Benedictionem asserit Baronius in Annal. Eccle-

flas. qui & tom. i. annal. ad ann. Christi 57. pag. mil. 594. num. 48.
ait: Ecclæ fidelium conciliat matrimonium, dum per Sacerdotem contrahentium mutuo elicto prius consensu, junguntur in unum illorum dextræ; quibus accedit osculi sancta libatio, atque velatio. Ad dictum ritum jungendi dexteræ alludit & Gregorius Nazianzenus epist. 57. scribens, cum ad ejus filiæ invitatus nuptias, quod esset affectus ægritudine, se excusans, hæc addit: animo & voluntate adsum, simulque festum celebro, juvenilesque dexteræ inter se jungo, atque utriusque Dei manu; quod enim juncit dextris statim Sacerdotalem corundem manus superponere solet Sacerdos, id nempe est, quod ait Gregorius, utrasque Dei manu jungo. Hæc subsequitur benedictio, & verborum forma quædam, quæ perfectum matrimonium; EVARISTUS, qui vixit anno Christi 97. ad Africanos hanc missam fertur epistolam: Alter legitimum non sit Conjugium, nisi ab his, qui super ipsam formam denominationem habere videntur, & quibus custoditur, uxor petatur, & a parentibus ac propinquioribus sponsetur & a legibus doretur, & suo tempore, sacerdoti ueritatem est, cum precibus & oblationibus a Sacerdote benedicatur, & a Paronymphis, ut consuetudo docet, custodita & consociata, a proximis congruo tempore, petita, legibus detur, ac solenniter accipiat: & biduo, vel triduo orationibus videntur, & cunctate custodiunt. Ita peracta legitima scitote esse connubia: aliter vero praesumta, non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potius quam legitima conjugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima causa. 30. quest.
5. can. alter SOTER Fundanus, Episcopus Romanus, imperante Antonino circa annum Christi 174. demum instituisse memoratur. Platinus in vita Soteri: Soter, inquit, animum ad sacra convertens instituit, ne legitima haberetur uxor, nisi cui Sacerdos ex instituto benedixisset. Hoc ideo constituit, ut pericula evitaret, quem temporis in aetas Nuptias ex præstigiis cadere sepe solebant. Gratianus hoc decretum Evaristo tribuit. Utri competit, Lettor arbitretur. TERTULLIANUS, qui vixit II. seculo Christi in fine, Helvic. in Chronolog. dicit, suo tempore eundem ritum obseruuisse; sic libr. d. Monogamia cap. vi. Ut igitur in Domino nubas secundum Legem & Apostolum: *Conjungent vos in Ecclesia*

clesia (Episcopus, Presbyteri, Diaconi) in Ecclesia virgine unius Christi unica Sponsa. Ex SECULO IV. Ambrosius affirmat Conjugium velamine Sacerdotali & Benedictione sanctificari oportere lib. 9. ep. 70. Concilium Carthaginense IV. (habitum anno Christi 398. Helvic. d. l.) can. 13. sanxit: Sponsus & Sponsa cum benedicendi sunt a Sacerdote, a Parentibus, a paronymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in Virginitate permaneant.

Th. IV. HODIE apud Christianos ritus iste ubivis locorum constanter, apud GERMANOS, Hahn in observ. theor. prae-
dict. ad Wese[n]b. d. rit. nupt. n. 5. Carpz. Jurisprud. forens. II. 3. conf.
14. def. 12. Aux Estats de Blois 1579. livv. 5. tit. 2. l. 2. pr. G ALLOS
Lud. Choronda, in memorab. Hispanos Perez in prelect. ad tit.
Cod. d. nupt. FRISIOS Joh. à Sande in Decis. Frisi lib. 2. tit. 1. def. 1.
SVECOS Johann. Loccen. in Synops. Jur. ad leg. Specic. BOHE-
MOS & POLONOS Cromer. lib. 7. ver. Polon. imo in diffisis locis
observatur; Apud GRÆCOS, testatur Critopulus in Confess. Ca-
tholic. & Apostolic. in Orient. Eccles. cap. 12. ABISSINOS Francise.
Alvarez in itinerar. RUSSOS Olearius in itinerario Moscovico, Per-
ficio lib. 3. cap. 8. ARMENIOS Idem lib. 4. Histor. cap. 40.

Th. V. Apud IUDÆOS hodiennam solennitas Nuptiarum,
teste Joh. Buxtorff. d. Sponsalibus & divortiis thes. 69. publicè co-
ram Ecclesia, observatur & iterum, cum solennis benedictionis
formula est consecranda; cuius rei rationem hanc reddit Maimo-
nides part. 3. cap. 3. cap. 49. Si, inquit, sufficeret privatim illud fa-
cere, multi reperirentur, qui meretricem ad aliquod tempus in
adæ suas introducerent, ac dicenterent, illam uxorem suam esse. Pro-
pterea constitutum est, ut postea quam Vir per sponsalia aliquam sibi
desponsarit, nuptiæ postea publice celebrentur, exemplo Boasi, de
quo legitur: & accepit Boas decem viros &c. Ruth. 4. vers. 2.

Th. VI. Quæritur autem, An Copulatio seu Benedictio Sacer-
dotalis obsoleta sit necessaria, seu de Essentia matrimonii? Quamvis in
utramque partem variè, nec absque prægnantibus rationibus
disputetur, ad stipulam tamen iis, qui volunt Benedictionem
Sacerdotalem esse saltem solennitatem quandam Ecclesiasticam,
qua possum adesse & abesse salvâ matrimonii substantia, hoc est,
Matrimonium ipsum in se consideratum, cuius forma essentialis

con-

conficit in arctissima & indissolubili unius matis & unius foeminæ
legitimè contrahentis coniunctione constare posse, quamvis
benedictio præcisè non accedat, ita tamen, ut Consecratio Ecclesiastica &
festivitatis nuptialis celebratio recte statuatur forma ac-
cidentalis; quæ cum essentiam rei non constituit, ideo strictè lo-
quendo forma non est, sed duntaxat externum adjunctum, D. Joh.
Gerhard, tom. 7. locor. theolog. loc. d. *Conjugio* pag. 91. §. 47. vid. Si-
mon d' olive d. *actionib. forensi* 13. p. 668. Necessariam ergo dicimus
non necessitate quadam absoluta, sed hypothetica, h. c. ex insi-
tutione divina *preceptivè* eam *non* descendere, & ad ipsam rei na-
turam non pertinere, sed esse necessariam humana aliqua consti-
tutione, & publica utilitatis & honestatis intuitu introductam.
Hinc Donellus JCtus lib. 3. *commentar.* c. 20. ait: Si Statutum ali-
quod in aliquo loco de consecratione Ecclesiastica novorum
Conjugum vigeat, præcisè illud servari debere: Si vero nihil con-
stitutum, omittendam quidem solennitatem deductionis in tem-
plum non esse, nisi justa causa vel necessitas urgeat. Distinguunt
alii inter rem ipsam & publicum rei testimonium, D. Gerhard.
sit. loc. ut benedictio Sacerdotalis novorum Conjugum non re-
quiratur ad rei ipsius, Conjugii scilicet, essentiam, sed ad publi-
cum nuptiarum legitimè, & non clanculum contractarum per
Hierologiam quasi publicetur, & in externam componatur per-
fectionem; Idem est quod Dn. Michael Haveman in Ducat. Brem.
& Verdenf. Superint. Gener. tral. d. *Jure Connubiorum* lib. 2. tit. 11.
habet, sc. Respectu illius declarationis Sacerdotalem benedictio-
nem necessariam posse appellari non ut formam, sed ut causam
efficientem proximam; non ex natura Conjugii, nec ex mandato
divino, sed ex Constitutione Ecclesiastica & Civili, intuitu hone-
statis publicæ introductam, addit n. 3. In foro Conscientiae &
coram Deo, ratum esse matrimonium, legitimò & matrimoniali
consensu utriusque partis initum, quamvis benedictio Sacerdo-
talism non acceperit. At in foro exteriori, coram populo Christia-
no, ipsam *evangeliam*, publicumque decorum magni astimante, vix
ratum conferi matrimonium, Sacerdotali benedictione destitu-
rum. Perez ad *Codir.* tit. d. *nuptiis* n. 12. scribit: Solennitatem il-
lam ad honestatem, non ad necessitatem pertinere, & licet matrimoni-
um sine eâ contrahi non debeat, sine eâ tamen contractum
subsi-

subsistere. Res omnis tandem huc evadit, Nuptias consensu matrimoniali declarato esse perfectas, antequam autem benedictio Sacerdotalis accesserit, non dici consummatas; & Hierogiam, non matrimonium ipsum, sed matrimonium Christianum & benedictum efficere. Eleganter hanc in rem faciunt ea, quæ Summè Reverendus D. Joachimus Hildebrandus in eleganti libr. d. *Nuptiis Verorum Christianorum* dissenserens, Neque verò, ait, sive Ecclesiæ decreta sive Imperatorum Edicta eo rigori sumi debent, quasi ἵερολογία, quam Græci, sive Copula Sacerdotalis, quam Latini appellant, sit de Essentia Nuptiarum vel Pars matrimonii constitutiva. Minimè! Neque de Jure Divino positivo, neque de Jure Naturæ, neque de Jure Gentium, neque de prisco Jure Civili communī Copula Sacerdotalis est Essentialis matrimonio ut sic, vel absolute. Non sanè de *Jure Divino*, cùm in tota sacra Scriptura Vet. & Nov. Testamenti nusquam expressum Dei mandatum de Candidatis Matrimonii à Sacerdote in templo benedicendis exstet, et si vestigia sacræ hujus copule in Codice θεοπνευστῳ reperi rī concesserim. Neque de *Jure Naturæ*, nam ut recte definit ex lumine rationis summus Aristoteles, κοινωνία γαμήλη ὅτι σύζυγος τὸ εἰόγδος καὶ τῆς γυναικόφυσιν καὶ ἀχέρις αὐτὸς τῷ Θεῷ, τῆς τεκνοποίας καὶ εὐεργείας εἴνεται. *Politi. cap. 3.* alibi definitur legitimus consensus legitimarum personarum in indissolubilem vitæ consuetudinem verbis externis legitimè expressus. Neutra definitio τὴν ἱερολογίαν complectitur. Non de *Jure Gentium*, quia inter Infideles, Paganos, Turcas, Judæos vera & integra, uti olim fuere, sic adhuc sunt matrimonia, quæ ipse Apostolus non dirimenda statuit *I. Cor. 7. v. 12.* Sed nemo Infidelum ducturus uxorem ab Ecclesia sive nunc sive olim benedictionem Sacerdotalem petiit. De essentia igitur veri & formalis matrimonii τὴν ἱερολογίαν Gentes extra Ecclesiam non agnoscunt. Nec denique essentialis illa est de veteri *Jure Civili Romano*, siquidem Justiniano *in princ. Instit. d. patr. potest.* Matrimonium definitur viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ consuetudinem continens, nulla Copulae Sacerdotalis mentione facta. Huic sententia calculum suum addunt ex *Theologis* præter laudatos Gerhard, Haveman, Hildebrand, cit. locis. Dnn. Rostochienses apud Dedekenn *Consil. Theol. part. 3. lib. 2. d. Sponsalib. seft. 1. num. 41.* ibi; Also ist auch die bene-

benedictio Sacerdotalis nur ein euerliches von der Kirchen geordnetes Mittelding / welches zur Essenz und Wesen der Ehe für sich nicht gehüret / sondern darumb vllig in viridi observantia wird gehalten / daß ein leglicher / mit dem sie umgehen / wissen möge / diese beyde copulirte Personen seyn rechte Eheleute / die nach Gottes Ordnung und Willen in den Stand der heiligen Ehe getreten / Dnn. Lipsiensis apud Dedek. cit. loc. n. 41. ibi: Welche (benedictio Sacerdot.) ob sie wol nicht simpliciter ad esse, iedoch ad bene esse matrimonii & ejus confirmationem hoch vornthten ist/ Beza d. divortiis p. 7. 63. & 98. ex Jure consulis Dnn. Helmstadiensis apud Hahn. ad Iwef. d. rit. nupr. n. 5. ib. Alldieveil iedoch sothanne Ufbleitung und Copulation der Ehegatten nur ex ordinacione aliqua humana hincj zu gehan / und also nach göttlichen Rechten die Eheliche Beywohnung auch ohne dieselbe beständig/ Magnific. D. Struve Jur. Civil. exerc. 10. thes. 16. exerc. 29. th. 26. exerc. 38. th. 22. syntagm. feudal. cap. 9. aphor. 3. n. 13. D. Strauch. Differ. 11. th. 21. Carpz. Jurispr. for. p. 3. c. 14. def. 12. Panormitan. ad cap. 2. X. d. clandestin. sponsal. Petr. Greg. Tholosan. Synt. lib. 9. c. 5. n. 1. Duaren. in commentar. ff. solut. matrim. in prolegom c. 2. Corthman. vol. 1. & 2. conf. 78. n. 5. & seq. Kling. in tract. d. matrim. cap. d in uilib. zaupt. Ludvvel. exercit. 2. thes. 5. lit. A. Ludov. Charond. in memor. verb. infans. Perez ad tit. C. de Nupt. Hahnii ad paratitl. Wiesenb. d. Sponsalib. Ungebatur. exerc. Justin. 3. qu. 5. D. Eichelius Differ. d. commune bono inter Conjug. th. 33. Hartm. Pistor. obser. 83. num. 8. Mevius decision. part. 2. decif. 81. Franzkius exercit. 2. qv. 7. Hieron. Schürff. p. 1. consil. 1. Keinking. In der Biblischen Politecy lib. 3. axiom. 18. Andr. Gerhard. dec. 2. qv. 2. Decius conf. 163. & conf. 603. n. 5. Clasen de Jure legitimation. in proem. D. Bokelman. in delibatis Jur. medit. 4 axim. 1. p. 40. Rittershus. ad Novell. part. 4. cap. 1. n. 11. D. Mollenbeck. Divis. Juridic. centur. 2. div. 41. lit. c. n. 6. divis. 44. addit. 3. Bocer. claff. 1. diff. 19. th. 68. lit. C. Helfr. Ulr. Hunn. Colleg Instit. diff. 2. th. 51. & d. Jure connubior. th. 90. Suthold. diff. 2. coroll. 7.

Th. VII. CONTRARIUM afferunt nonnulli ex Canoniss. , nec non Theologis Pontificiis, eo quod Natrimonium statuum sacramentum, quod esse nequit, nisi ecclesiastica illa benedictio & consecratio accedit, Gropp. in Enchirid. Christian. Instit. in tr. d. Sacra-

Sacram. matr. Verum quod matrimonium dici nequeat Sacramen-
tum Novi Testamenti & solius Ecclesiae, exinde patet, quod fuerit
ab initio mundi, & apud Infideles adhuc permaneat; Matrimonia
enim SS. Patrum in Veteri Testamento non minus erant sancta,
quam nostra, & Infidelium non minus vera sunt Matrimonia,
quam fidelium: nec tamen haec, adversariorum confessione, sunt
Sacra menta; deinde apud fideles sunt quoque impii Conjuges,
quibusvis gentibus pejores, itaque ibi matrimonium non debet
dici Sacramentum, Hunnius ap. Trenuler. vol. poster. disp. 6. ib. 7.n.58.
Wissenbach ad jus civil. disput. 44. thes. 11. Gerhard. cit. loc. Ex j. Cis
volunt Henning. Rennem, in *Jurispr. Roman. German. d. iure*
personar. disp. 41. thes. 55 Carpz. in *Jurispr. Confessor. lib. 2. def. 66. n.*
10. & seq. D. Eckolt ad ff. tit. d. Sponsalib: De *Jure Canonico*
Coniugialino illud exinde verificatur, quod de neutro prius validum &
firmiter censetur matrimonium, quam si per ministrum verbi divini pu-
blice denunciatum, nec non coram facie Ecclesie mutuâ re promissione si-
des conjugalis ab ueroque nubentium sponsa fuerit. Verus itaque con-
sensu matrimonialis seu Coniugalis, qui scilicet involuit individuum vi-
te consuetudinem, & constituit affectum maritalem, matrimoniumque
facit, in illa demum Sacerdotali benedictione intercedit; ille autem qui
precedit, sponsalitus tantum est & non matrimonium, sed sponsalia fa-
cit. Verum hec prejudicialis decidenta venit quaestio, Utrum
Sponsalia de presenti sint verum matrimonium? quod negat Eckolt. c.
l. Carpz. in *Jurispr. Confessorial. lib. 2. tit. 8. d. 130. n. 7.* Harprecht.
ad rubric. Institut. de nupt. n. 177. D. Lauterbach. d. arba thes. 145.
contra vero affirmans Magnific. D. Struve *Syntagma. Jurisprud.*
exerc. 29. thes. 10. Ant. Gabriel. tom 3. comm. opin. tr. d. secund. nupt.
concl. 9. n. 13. & seq. bened. Aegid. privileg. honest. art. 3. num. 26.
Thom. Sanchez. d. matrim. l. 7. d. 88. n. 6. Boer. decis. 266. Afflict.
dec. 357. Brunnemann in comment. ad l. 1. Codic. de Sponsalib. Beust.
d. sponsal. c. 7. Gutierrez. de matrim. c. 1. n. 8. Covarr. p. 1. de sponsal.
c. 1. n. 6. Hilliger. in *Donell. lib. 13. c. 18. lit. D.* Mokius. in tr. d.
sponsalib. cap 2. ib. 6. circ. fin. Bachovius ad Welsenbec. d. sponsalib.
n. 3. & d. nupt. n. 2. Bechstadt. coll. n. jur. connub. p. 2. c. 1. num. 9. &
seqq. Besold. thesaur. practic. voc. *Ehegelsbmis* Beust. de matrim.
part. 1. c. 7. infin. Schneidevvin. ad tit. Inst. d. nupt. part. 1. n. 31. &
seqq. idque arg. 30. d. Reg. Jur. l. 32. §. 13. d. donation. int. vir. & u-

xix. cap. fin. d. Responſi. impuber. cap. penult. X. d. Sponsal. c. 37. cap. 27.
qv. 2. NEQUE antea dictis OBSTAT, quod olim Romæ deductio
sponsæ in domum sponsi necessaria & de essentia fuerit matrimonii l. 15. ff. d. condit. & demonstr. & l. 5. ff. de ritu nuptiar. ibi: deduc-
tione enim opus esse mariti, non in uxoris domum, quasi in domicili-
um matrimonii l. 6. C. d. donat. aut. nupt. ibi: si in tua domo domum
acceptum est, ante nuptias videtur facta esse donatio; quod si penes se de-
dit sponsus, retrahbi posse, uxor enim fuit. RESPONDENDUR,
ex dictis legibus non posse inferri, deductionem in domum esse de
substantia matrimonii, sed hoc bene, quod sit de consummatione
ejusdem; Glossa ad d. l. 5. d. ritu nuptiar. notat, ad Conjugium o-
pus esse deductione in domum, ut sufficiens sit nuptiarum testi-
monium; idem est judicium deconsecratione ecclesiastica, que
requiritur, ut publicum nuptiarum legitime & non clanculum
contractarum sit testimonium; quod & nos concedimus. Distinc-
tionem & medium sententiam afferit Simon d' olive part. 3. action.
forens. 13. p. 657. & 649, quod scil. Sponsalia de praesenti constitu-
ant quidam matrimonium verum, sed non soleenne & decorum.
vid. D. Wern. Joh. Uffelmann. Lectionet Rittershusiana s. observat.
ad Rittershus. tractat. de differentiis Juris Civil. & Canon.

Th. VIII. Concedere autem facile possumus, iis in locis,
ubi speciali legi sancitum est, ut matrimonio accedat benedictio
Sacerdotalis; & sub clausulo cassatoria ista est in juncta, Necessari-
am eam esse; quemadmodum alias actus in se & sua essentia seu
jure gentium absque solennitate de plano expediri possunt ac
subsistunt, postmodum vero accidente juris civilis dispositione
von valent, nisi omnia omnino solennia adhibuantur. Sic jure
cum primis Saxonico sola desponsatione ante Sacerdotalem be-
nedictionem perfectum matrimonium non est, prout probatur
re. bis expressis Constitutionis Augusti Elector. 34. part. 2. ibi:
Dak von Zeit vollzogenen Ehe, und also wann der Kirchgang
geschehen &c. quod repetitur in der Ehurfürst. Sächs. Neu. Proc.
und Ger. Ordn. tit. von den Gläubigern. 43. §. Welch der Weis-
ter Recht verinbige gedachter Constitution, von der Zeit der voll-
zogenen Ehe und wenn der Kirchgang oder Copulation geschehen/
hinen Anfang gewinner/ Carpz. part. 1. practic. crimin. quest. 22. no.
35. ut ad honesta Collegia contra pracepta legum cohabitantes
non

non admittantur, atque eum in modum Consistorium Electorale
anno 1616, d. 24. Martii respondit: Ob nun wohl vorerwähnter
Martin B. mit eurer Tochter etliche Jahrlang sich als Eheleute
begangen/obfür einander gehalten / auch Kinder mit einander ge-
zeuget / dieweil aber gleichwohl eurem Berichte nach / Er weder
mit derselben getrauet noch Hochzeitiemals gehalten / und gleich-
wohl allein durch die Priesterliche Copulation und Einfegnung
die Ehe vollzogen wird / und ohne derselben keine Eheliche Bev-
wohnung vor eine rechtmäßige Ehe zu halten ; So kan dahero
noch zur Zeit euer Eydam vor keinen ehrlichen Ehemann noch eure
Tochter vor sein Eherweib geachtet und genennet werden / sondern
Sie seynd die Ehe nochmals durch Priesterliche Copulation zu
vollzogen schuldig / D. R. W. D. Joh. Philippi in usū practic. In-
fir. lib. 1. ecclog. 61. in fin. atque hunc sententia subscrubit. D. Joh.
Helvic. Sinold. cognom. Schut. Colleg. Pandect. Public. exerc. 18. d.
jure connubior. th. 16.

Th. IX. Quibus præmissis facile responderi poterit ad quæ-
stionem, an Sponsus & Sponsa si ante benedictionem Sacerdotalem
concubuerint, & Sponsa grāvida facta Sponsus diem suum obierit, par-
tus natus sit legitimus, & per consequens parricuccdar? Scilicet, quo-
niam ex matrimonio essentialiter perfecto est suscepitus, legitimus
erit, de quibus David Mevius part. 2. decif. 81. ait: quemadmo-
dum liberi, qui ex despontorum coitu nascuntur, si non suble-
quitur benedictio Sacerdotalis, quia antea altera pars vel moritur,
vel auffugit, non eo minus legitimis sunt, ita & qui ex solutis pro-
creantur, quando hi postea sponsalia de præsenti contrahunt, non
possunt non censi legitimati cum verum sit & subeat matrimo-
nium ubi n. 4 addit. Ita JCtos & Theologos post introductam co-
pulationis in Ecclesiæ conspectu facienda necessitatem in multis
casibus, præsertim in favorem liberorum, & ad evitandum scandala-
lum poenamque in favorem conjugum statuere. Ista recepta non
sunt sublati effectus, quos ex jure civili antea Consensus matrimo-
nialis habuit; Et intermissio benedictionis delictum parentum est,
non vero partus vitium, cum & post clandestina Sponsalia genitus
partus sit legitimus c. 2. X. d. clandes. despont. ac de Frisia & Gallia
moribus testatur Joh. a Sande lib. 2. tit. 1. def. 1. Id, ait, facit ad in-
terpretationem placiti Frisiici l. 1. ord. tit. 1. §. II. quo omnes Matr.

monium contrahentes jubentur post trinam promulgationem, tribus diebus Dominicis in Ecclesia factam, illud solenniter coram Ecclesia confirmare; quæ solennisatio si facta non sit, non idcirca Matrimonium pronuntiatur irritum, sed facientes tantum multantur pecunia, & ita judicatum refert anno 1614. Besold. thes. practic. lib. B. n. 49. D. Brunnemann. cert. 4. decif. 47. Quanquam a nonnullis DD. matrimonium presumptum dari negetur, tandem tamen omnes in eo convenire necesse habent, in favorem liberorum, ne illi illegitimi maneant, diuturnam cohabitationem pro matrimonio haberi vid. Bach. ad Wesenbec. ff. d. ritu nuptiar. Covarruv. d. Sponsal. part. 2. c. 8. §. 7. ita in Collegio Dnn. J. Ctorum Jenensium anno 1633. ad quæstionem Hermanni Sturmis responsum fuit: Als Ihr uns berichtet / welcher Gestalt ein junger Gesell / so weder Vater noch Mutter gehabt / sondern seines Willens gelebet / mit Nahmen Sempronius, sich mit eines ehrlichen vornehmen Mannes hinterlassener Witib Magdalena in ein heimliches Eheverlöbnis eingelassen / und ihr darauf einen goldenen Ring / und sie Thyme hinwiederum einen zum Mahlschätz gegeben. Es hätte sich aber zugetragen / daß gedachte beyde Personen / so gegen einander in Liebesflammen heftig entzündet / sich zu einander gesunden / und der Liebe gepflogen / also daß binnen drey Viertel-Jahrs die Magdalena ein Kind auf die Welt geböhren / nach geschehener Beschwangerung sey mehrere wehnter Sempronius in sein Vaterland / mit dem Verlaß / daß er allda seine liegende Güter verkauffen / das Geld zu der Magdalenen wenden / und nach verrichteten Sachen mit ehesten wiedr zu ihr begeben / und sich mit ihr zu auen lassen wolte / gezogen. Da aber seine Sachen fast zum Ende bracht / und er sich zur Reise geschickt gemacht / wäre er in plötzliche Krankheit gefallen / daß er in wenig Tagen darüber Fodes verfahren müssen / alles eurem Bericht nach mit mehrern. Wann Ihr euch denn über angehessne Frage des Rechts zu lehren gebethen / demnach sprechen W. B. R. Wofern es demselben allenhalben nach Bewand / und ihr könnet solches darthun und erwelsen / so haben sich zwar die Verlobte durch Bey schlaffen vor der Trauung wider Weltlicher Ordnigkeit Landes / oder der Kirchen-Ordnung versündigt / und ist daher die noch lebende Magdalena deswegen solcher Ordnung nach / und wie es des Orts Herkommen / oder sonsten nach Beschaffenheit und Umländern die- ses

ses Falls zu bestraffen. So viel aber das Kind und die Ehe an Ihr selbst und dero Wirkung anlanget / weil vermöge unserer Kaiserlichen Rechte / denen diffalls Gottes Wort und das natürliche Recht ganz nicht zu wider / sondern allersets gleichstimmig die Ehe-Schluß- und Versprechung / oder die Ehe selbsten auf Braut und Bräutigams / oder der verlobenden Person / da Sie ihrer mächtig / Consens allein / als dem Hauptstück / keines Weges aber auf der Priesterlichen Trau-Ehestift / oder auch Heimführung besteht und bewehet / So ist auch aus denen angezogenen und andern unsern wichtigen Gründen / folch Eheversprechen und erfolgtes Bewohnen so weit eine kräftige Ehe / daß das Kind vor Ehelich zu achten und zu halten / und dahero des Vaters Verlassenschaft auf dasselbe Erben gangs weise gefallen / D. R. W. add. Matth. Wefenb. d. sponsal. n. 5. Arnulfus de Jure Connubior. c. 3. Sct. 12. Carpz. p. 3. const. 14. def. 12. D. Richter d. Success. Sct. 1. memb. 3. n. 10. D. Joh. Titius in den erbrierten Succession und Erbsällen cas. 23. D. Samuel Strickius d. Succession. & intest. cap. 2. art. 1. §. 34. Hartm. Pistor. obser. præf. 83. Unde de eo , quod Non nemo in differat. de Jure legitimandi ibid. 34. afferit, in locis ubi benedictio necessaria est, benedict. Sacerdotalem conditionis, sine qua matrimonium non censerit, vicem induere, siveque etiam liberos ante ejus accessio- nem procreatos non esse legitimos, & tales demum per legitimationem fieri, facile fieri poterit Judicium, scil. tales liberos legitimationis objectum non constituere; licet enim in locis ipsis Hiero- logia precise requiratur, manet tamen liberorum favor; Sic D. Phi- lippi in Uso Prædicti. Institut. lib. 1. eccl. 61. n. 13. infert: quia' huius- medi' p'sina & veitie libidines & a brutorum congreſibus wix diſcreti concubitus hodie plus nimium frequentantur, frenum iisdem ponere mo- dernus noster Elector DN. JOH. GEORG. III. voluit, & novissime confitit, ut liberi quidem ex commixtione Sporum ante Hierologi- am, si modo Sponsalia sim publica, nec alio quodam viito intrinſeo la- borent, procreati, pro legiti mis habeantur, & ad successionem Paterno- rum bonorum, casu ita exiſtente, admittendi &c.

Th. 10. Ex hisce dictis nemo concludet Adiaphoron hodie esse vel in differens, an velit quis adhibere benedictionem Sacerdo- talem; nec ne; imo ea non adhibita Matrimonium illegitimum esse ratione seletnitatis ab Ecclesia præscriptæ, ita ut omittentes peccent
contra

contra publicam honestatem & Ordinationes Ecclesiasticas, & tale matrimonium sua macula non careat; siveque præter poenam ad cmissam benedictionem Sacerdotalem denuo adhibendam cogi possint, vid. infra Scit. V. d. fine, add. Magnif. D. Struve exercit. 39. thes. 26. D. Ziegler. ad Inflit. Jur. Canon. (Lancellot. lib. 2. tit. 12. §. 11. D. Linck. discurs. d. matrimonio lege Salica contrah. cap. 3. n. 3.) vel uti D. Bokelman. in divers. jur. them. medit. 4. axiom. 3. ait: Alia est consuetudo & statutum pium hunc ritum honeste adhibendi; alia omisso hoc matrimonium irritum, illegitimum, nullum pronunciandi, & quamvis Principes soluti sint legibus, tutius tamen agunt, ac consilunt conscientia, si legibus viventes juxta §. 8. Inflit. quib. mod. testam. infirm. & l. 4. C. d. legit. ea, quæ ab Ecclesia bene posita sunt, ipsimet observent, D. Linck. d. l.

SECTIO II. Quinam possint copulare.

S U M M A R I A.

1. *Sacerdos vi ordinis benedicit. In casu necessitatis ab Augustana Confessioni addiciti adhiberi potest Minister, qui Ecclesiae Romane vel Calviniana religionem profitetur, sumto argumento a majori ad minus, scil. Infantes nostros posse offerri Ministris ad baptizandum, qui in Religionis negotio à nobis dissident. Distinguendo tamen inter statum Ecclesiae lieberum & pressum. II. Sacerdos tamen non indifferenter quosvis peregre advenientes admittat. III. Si casus difficiliores obveniant, quibus se Pastor extricare haud valcat, ad Superintendentem vel Consistorium cum circumstantiis deferat indeque decisum expellat.*

Th. I.

SA CERDOS novos Sponsos copulat vigore seu jure Ordinis. disf. 1. c. Jacobus d. consecratione. D. Hildebrnd in disf. de Jurib. Episcopal. th. 8. Laur. d. jure Episcopal. th. 17. Atque in casu necessitatis ab Augustana Confessioni addiciti adhiberi potest Minister, qui Romanam vel Calvinianam religionem profitetur, sumto argumento à majori ad minus, quam Infantes nostros ad baptizandum, bona cum conscientia, posse offerri Ministris, qui in Religionis negotio à nobis dissident,

dent, concedunt Theologi. Distinguendo tamen inter statum Ecclesiae liberum & pressum. Liberum vocant eum, quando nostra religionis homines potestatem habent, libere utendi operæ Ministri Lutherani, cujuscunque, sive in loco, quem incolent, praesentis, sive aliunde accersendi, sive in vicinia inveniendi & impletandi; Hi ministros, a sua religione alienos, nequaquam adhibento; Pressum autem Ecclesie statum eum nominant, quando in loco, quo infans nascitur, neque publicum orthodoxias viget ministerium; neque potestas conceditur, aliunde orthodoxum ministrum accersendi, vel alio, cum infante suo, ad ipsum se conferend: neque Parentibus & familia eorum, immo ne Vicinis quidem, in quibus vere Religionis aliquid adhuc supereft, adeoque his omnibus, non sine manifesto vel vita, vel emigrationis discrimine, permititur, ut ipsi hoc munus obeant, & infantib[us] baptisnum impertiant: atque tunc satius esse existimamus, si Calviniano vel Pontificio Ministro, quippe substantialia hujus Sacramenti adhuc integra retinentibus, infans baptizandus tradatur, eum tam salutari lavaco non defraudari, prout eximus Theologus D. Georg. König in *Casib. Conscient. ex inflit. S. baptism. cas. 10.* verbis expressis tradit: quæ omnia suo modo ad presentem casum eo magis applicari possunt; quorū collimat Judicium Consistorii Stugard. in questione: Ob ein Evangelischer an einem Päpstlichen Orte ihm möge die Ehe machen lassen/durch einen Meß-Pfaffen? & quidem bona conscientia. Circumstantie in hoc casu fuerunt haec: Der Schreiber sitzt im Pabstthum Maynz: wurde ihm und andern Evangelischen von Adel dafelbst nicht zugelassen einen Evangelischen Predicanten dahin zu fordern: müssen ihnen ihre Ehe durch einen Meßpaffen machen lassen. Responsum est: Demnach mit suppli- ciren bey Maynz keine dispensatio zu erhalten: Auch albereit die Gäste geladen / und tempus nuptiarum nunmehr nicht commode zu ändern / möge er ihm die Ehe durch einen Meßpfeſter machen lassen mit denen conditionibus: Si constet, daß der Meßpfeſter unsre Religion in der Predigt würde in calumniare lassen und halten/ 2. wenn er alle Päpstliche ceremonias würde unterlassen / 3. nihil intentatum relinquat, ob es möchte anders angestellet werden/ und ob nicht näher an einen Evangelischen Ort gezogen / und die consecration dafelbst erhölet werden / da aber alles diß nicht statt/ möch- te ers

te ers geschehen lassen / daß die Ein segnung durch den Messpriester
für glenze / und ist dieses desto leichter bewilliget worden / (1.) Es soll
ein Messpaff seyn / der sehr gutherzig / qui vivit in matrimonio, der
Lutherische Psalmen singet / & communiter judicat, daß er mehr
Lutherisch denn Päpstisch. (2.) accedit hæc ratio, quia privatus et-
iam quispiam possit confirmare matrimonium, (3.) Idem sentiunt
Symmerenses Theologi hoc nomine auditu quasi Evangelici non
offenduntur: Denn es communiter daselbst also gehalten wird /
(4.) Contractus matrimonii politicus magis est, quam Ecclesiasti-
cus. (5.) Si hoc non liceret, so dürfste auch ein Evangelischer Christ
bona conscientia in keine Päpstische Kirchen kommen oder der con-
secration beywohnen. add. Pruckner. qq. ill. cent. 8. qu. 81.

Th. II. Sacerdoti pra cautela sit, ne quovis indifferenter ad-
mittat, neque extraneos, qui extra Parochiam ipsius sunt, copulet,
id quod jubet Churf. Sächs. Ehe. Ordin. tit. von Copulation und
Hochzeiten; kein Pfarrer soll auch einige fremde Beute / so nicht in
seine Pfarr gehörig/ copulieren/oder zusammen geben/in Aufführung/
daß viel und oftmals allerley Unrechtfertigkeit hieraus erfolget/ in pri-
mis caveat, ne peregre advenientes & ignotos, antequam a Magi-
stratu vel Pastore loci, ubi vixit copulandus, offerant, copulet, sin-
secus faciat, poena vel pecuniaria vel suspensionis dignus erit, quem-
admodum Dnn. Lipsienses Theologi apud Dedekenn, confil. theol.
p. 3. lib. 2. de sponsal. Seet. 1. n. 41. in casu ubi Pastor alicujus loci ju-
venem ignotum advenientem cum impragnata in cuius matrimo-
nium non consenserant Parentes, copulaverat, & dissolverat, re-
sponderunt, Füremlich aber ist des Priesters Leichfertigkeit auch
zu straffen/der sie bald copuliert, bald dissolvet hat/ und also mit
dem Ehesegen gespielt/ und sein Amt dehonestiret.

Th. III. Si casus difficiliores obveniant, quibus se Pastor ex-
tricare haud valeat, ad Superintendentem vel Consistorium rem-
cum circumstantiis deferat, indeque decisum expectet; neque au-
deat propria autoritate quid concedere, aut facultatem dare Spon-
sas consummandi matrimonii, atque sic quasi dispensare; Si negle-
xerit horum quicquam, a multa Pastor immunis non erit, quippe
qui officio suo non recte præfuit, arg. l. 19. sub fin. C. d. tefib. unde si
Minister Ecclesie deneget copulationem, intelligens impedimen-
tum adesse, quo minus consummatio matrimonii posset fieri, non
habent

habent contra Pastorem quod conquerantur, uti Consistorium Supremum Dresdense teste Carpz. lib. 2. Jurispr. Confessor. tit. 5. d 71. n. 14. rescriptit: *Habt ihr euch mit Annen T. in ein Ehegelebniß eingelassen / und einen gewissen Tag zur Hochzeit angesetzt. Als ihr aber zuvor euch auf bietern lassen wollen / hat der Pfarrer des Orts in Erkundigung so viel befunden ic. deswegen er sich des Aufgebots verweigert; weniger die Copulation thun wollte; So habt ihr euch deswegen wider bemelten Pfarrer nichts zu beschweren/ sondern er hat diffalls sein Amt in acht genommen/ und was ihm zu thun gebühret/ verrichtet/ V. N. W.*

SECTIO III. Quæ Personæ copulari possint.

S U M M A R I A.

- I. *Inter quos matrimonium esse potest, benedictione Sacerdotali possunt conjungi; scilicet & feminæ, non feminæ; Num Polygamia jure naturali sit illicita? remissive.* II. *In primitiva Ecclesia novi Sponsi Sacerdotibus presentari & de fide ac moribus examinari solebant. Quid Genevæ obtineat. Constitutio Saxonica Electoralis allegatur.* III. *An Privignus cum Virili fratre copulari possit? Affirm.* IV. *An Patronus seu Successor cum suscepta ex sacro baptisinate copulari possit? Neg. de jure civili, nec non de jure Canonico, & Landorecht. Affirmat: quoad morem in Ecclesiis nostris receptum.* V. *Num Lutheranus cum persona Calviniana religioni addicta quæ contumaciter converti non vult, a Ministro Ecclesiæ copulari possit? Affirm.* VI. *Num v.g. Sponsa Sponsi impotentiam si probe noverit, atque impedimentis non attentis uerque in matrimonium consentiat, per copulam Sacerdotalem conjugium sit consummandum?* Affirm. ita Confessor. Lipsiens. pronunciav. VII. *Si quis stupratam a se per divortium separataem, iterum pro Coniuge agnoscere atque recipere vult, an noviter benedicendi sint?* Affirm. ita Confessor. Lipsiens.

Th. I.

Mas & Fœmina; & quidem omnes qui possunt despontari, seu inter quos matrimonium esse potest, de quibus tituli sunt in ff. & Cod. nec non Jure Canonico d. despon. sat. puber.

possunt quoque benedictione Sacerdotali conjungi. Mas inquam & Fœmina, non Fœminæ, Polygamia quippe §. 6. Inst. d. Nupt. l. 13. c. 1. & 2. ff. d. his qui not. inf. Conflit. Crimin. Corol. art. 121. improbat. Num autem autem Polygamia jure naturali quoque sit illicita, & annon in certo casu ista Principi concedi possit, alibi disserendi erit locus, interim vid. Excellendiss. Dn. Profess. Frischmuth. in accurat. discurs. d. Rege eligendo ac deponend. thes. 29. & seqq. Pineda lib. 7. d. Reb. Salom. c. 5. f. 65o. Selden. lib. 1. uxor Hebr. c. 8. Hackspan. part. i. notar. l. Philol. in Deuter. 17. pag. 550.

Th. II. In primitiva Ecclesia novi sponsi Sacerdotibus presentari, & fide ac moribus examinari solebant, antequam a Sacerdote benedicentur, uti patet ex Concilio Carthaginensi 4. can. 3. imo inconsultis Sacerdotibus olim Sponsalia nulla peracta, D. Hildebrand. d. Nuptiis veter. Christianor. Genevæ coram Consistorio coguntur rationem vita suæ reddere, qui Conjugium ambiunt, & qua arte, quibus mediis suam vitam sustentare possint; arias aut a matrimonio prohibentur, aut post matrimonii consummationem urbe ejiciuntur, Arnise. d. iur. Connubior. c. 8. scilicet. 12. n. 7. Saluberrima est Constitutio Saxonica Electoral. der Ehe-Ordnung iii. von der Copulation und Hochzeiten ibi: Wenn neue Eheleute sich bey dem Pfarrer iedes Orts anmelden / soll der Pfarrer sie eigner Person / oder da sie noch im Jungfräulichen Stande / auch ihre Eltern/Bormunden/oder nechste Verwandte/ so bey dem Verlobnis gewesen/ zu sich erfordern/ und sie befragen/ Ob diß Verlobnis mit der Eltern/ oder Bormunden Wissen und Bewilligung geschehen/ ob sich keines unter ihnen beyden hies vor mir einem andern ehelich verlobet/ ob sie einander nicht mit Blut/Freundschaft oder Schwägerschaft verwandt/ daß sie nach göttlichen und Rätyerlichen Rechten/ auch unsers Landes Constitution und jüngst ausgegangener Ehe-Ordnung/ einander nicht ehelich bewohnen könnten/ und da zwischen ihnen eine Freundschaft/in welchem gradu Der Pfarrer soll auch mit Fleiß erkundigen/ Ob sie öffentlich in der Kirchen/ mit der Gemeine-Gottes/ das Hochwürdige Sacrament des Leibes und Bluts Christi empfangen haben/ und da es junge Leute/ Ob sie auch ihren Catechismus gelernet/ ohne dessen Erklärniß sie nicht aufgeboten werden sollen,

Th. III.

Th. III. *An Privignus cum Viricis sorore copulari posse?* Quoniam in affinitate secundi & tertii generis matrimonia omnibus sine dispensatione contrahere licet; quia ubi nulla neque juris divini, nec civilis, nec statutarum est prohibitio, ibi nulla requiritur dispensatio, Felix Bidembach, *d. caus. matrimon. cap. 3. 6.*, atqui in hoc casu inter praedictas personas, tanquam inter conjugum cognatos, nulla, nec secundi generis affinitas fuit contracta, copulationis actus haud denegandus erit, & ita Dnn. Jenenses, testante D. Richter, *decif. 10. n. 11.* responderunt: Habt ihr Euch mit euers Stiefvaters rechter Schwoester / Christinen/ in eine Christliche Ehegebunden eingelassen/ auch mit dem Kirchgang zu vollziehen bedacht: Ob nun wol der Pfarrherr bey euch die Proclamation Euch verweigert/ mit Vorwenden/ weil ihn in gradu prohibito mit einander/ ihr euers Stiefvaters Schwoester zur Ehe zu nehmen nicht besugt/ Dennoch aber weil zwischen Euch beyden keine consanguinitas, sondern nur affinitas in secundo genere, darinnen die Verehlligung zu recht nicht verboten/ als seyd Ihr auch mit gedacht euers Stiefvaters Schwoester geschlossene Ehe zu vollziehen wol besugt. V. R. W.

Th. IV. *An Patrinus seu Susceptor cum Suscepta ex sacro baptisme copulari posse?* & quamvis de jure civili per l. 26. C. d. nupt. id prohibitum sit, cum loco filiae astmetur, Bachov. ad Trentino. vol. 2. diff. 6. th. 3. lit E. & F. nec non Jure Canonico, c. fin. d. cog. spirat, quia cognitionem spiritualem ex hac susceptione oriri Canonistae autuunt, cui assistit Gloss. Sax. in Landrecht l. 1. art. 3. n. 7. in verb. Nach der Gevatterschaft nimt man keine Erbe/ kommt auch nicht zur Vormundschaft/ sondern sie hindert allein an der Heyrath und dem Eheleben. Attamen in nostris Ecclesiis ejusmodi nugae non attenduntur, ut proinde inter Susceptorem & Alumnam matrimonium omnino esse possit, vid. Paul. Tarnov. d. Conjug. lib. 1. c. 64. & seqq. Carpz. d. arbore consangu. & affin. thes. 27. n. 39. & seqq. Brunnen. in comment. adl. 26. C. d. nupt. Chemniz in loco d. Conjug. & ita Consistor. Elector. Suprem. Sax. anno 1612. respondit: Wenn nun gleich euer Bruder der Braut Pathē ist/ so wird doch dessen ungeachtet/ und das Verlobnus vor rechtmäßig gehalten/ und durch den öffentlichen Kirchgang und Traung von ihnen billig vollzogen. V. R. W.

Th. V. *Num Lutheranus cum persona Calviniana Religioni addicta, que contumaciter converti non vult.* A Ministro Ecclesiae copulari possit? quæstum fuit a Theologis Lipsiensibus anno 1620. qui responderunt: quamvis consultum non sit, Lutheranum eo modo Conjugium inire, siquidem Matrimonia cum personis falsæ Religioni addictis nunquam bene cedere, multaque potius mala secum trahere soleant exemplis in verbo divino, præsertim dominus Iosaphat cum domo Achab 2. Chron. 18. 20, 21, 22. cap. & quotidiana experientia testantibus. add. P. Martyr. in 1. Reg. 3. §. Alber. Gentil. lib. 2. de Nupt. c. 19. Attamen, si sponsalia inter tales personas fuerint celebrata, Pastor copulationem seu benedictionem (quoniam hæc cum Religione propri nihil habet commune, & spes sit errantem personam cum tempore conversum iri 1. Corinth. 7. 16.) dñnegare haud poterit, Dedeckenn. Consil. Theolog. part. 3. sect. 10. n. 8. Sponsalia, quidem inter homines diversæ religionis serio sunt dissuadenda Carpz. lib. 2. Jurispr. Confessorial. def. 6. contra facta tamen non dissolvenda. Idem def. 7. quia facta, quæ fieri non debent, si tamen facta fuerint, non rescinduntur l. 1. ff. quand. appell. l. 7. ff. de interd. & releg.

Th. VI. *Num v. g. Sponsa Sponsi impotentiam si probe novavit, atque ejusmodi impedimentis non attentis uterque in matrimonium consentiat, per copulam Sacerdotalem conjugium sit consummandum?* Et quamvis rationes in contrarium non desint, cum D. Gerhard. in loco d. Conjug. § 660. tamen dicimus: Si est impotentia praecedens, vera, perpetua, & incurabilis, dispiciendum, an is, qui cum impotenti contraxit, notitiam hujus impedimenti habuerit. Si enim sciens ac volens cum impotente quis contraxit, non facile separatio instituitur, nisi scilicet periculum fornicationis partis nane impendeat. Cui sententia assit D. Carpzovius Jurispr. Confessor. lib. 2. tit. 11. def. 202. que diximus, inquit, disolvit posse matrimonium ob potentiam vel corporis vitium, quo congressus impeditur conjugalis, id publici modo limitatum volumus, vel si aliquis, vel aliqua scienter nuptias cum impotente contraxisset. Licet enim hoc casu vir mulierem impotentem non possit vere habere in uxorem, nec mulier virum in maritum, tenerit tamen habere ut sororem & fratrem: idem sentit Bidembach, in libr. d. caus. matrim. p. 75. de jure certum est, interdici matrimonium frigidis

gidis & impotentibus, hac conditiōne tamen, si non sit, quā velit
illi (cum consensu & permissione judicis) cohabitare & patienter
ferre illius impotentiam; ubi tamen tales mulieres sunt monen-
da per Judicem & Ecclesiæ Ministros, ne sese in pœnitendas nu-
ptias conjicant. Si enim postea maxime de Conjugio illo infeli-
ci pœniteant, illos nunquam posse separari: exemplo sit Abisay,
qua David se associari passa est, quam tamen non cognovit Da-
vid. 1. Reg. Dn. Meerbach, *dissert. inaugur. d. jure divorzierum*
sub præsidio Magn. D. Struvii cap. 4. ib. 3. atque ita a Consistorio
Lipsiensi ad Joh. Gericken versus Stargard M. Octobr. 1666.
pronunciatum. Uf euere fürgesetzte Frage erachten wir des Titii
und der Lucretia abgeredet und hernach abgehandelte Heyrath/
wegen seiner des Titii (unvermögen) Untüchtigkeit zum Chestand/
und insonderheit zum Kinderzeugen/ welche sonst D. Luther. auf
gewisse Weise unter 18. die einige endliche Ursache nennet/ ethiche
Befrunde sich sezen/ und die Copulation nicht geschehen lassen/
auch zu dessen Behelf allerley scheinbare und sehr bedenkliche
und bewegliche motiven ansführen/ und damit die Geistliche Ge-
richte berechtet wollen/ daß sie die Trauung hindern möchten/
Dennoch aber und die weil die principal Interessenten beyder-
seits um diesen Schaden Wissenschaft haben/ und dessen unge-
achtet eir ander zu heyrathen eines beständigen Sinnes sind und
bleiben/ die Mutter der Braut auch darin verwöhnet/ und die
Verbißnus darauf fortgegangen/ die andern Freunde nichts
derein zu reden/ der heilige Chestand zwar von Gott zu ehrlicher
und rechmäßiger Fortpflanzung des menschlichen Geschlechts
eingescheket zugleich aber auch dem Mann das Weib zur Gehilf-
sin zug. setzt/ und über diß nirgends verboten worden/ daß diejeni-
gen Mannpersonen/ so nicht Kinder zeugen können/ deswegen
auch nicht freyen/ auch ein Weib zu sich nehmen/ und damit/ wenn
es zumahl ohne Betrug geschiehet/ und das Weib zuvor dessen
verständigt wird ihrer Nahrung; Pflegung und Wartung kie-
ne Gehülfen suchen solte/ zugeschwoen/ daß bey dieser Mannes-
person keine solche impotens und Unvermöglichkeit zubefinden/
qua generationis actum, sed generationis effectum verhindert/ ic
So kan auch das geistliche Gerichte diese einmal mit allem
Fleiß und guten Bedacht erwogene und abgehandelte sponsa ha-
und

und Eheverbbasis wider der Principal-Personen öffentlichen Willen mit Hug keines weges trennen noch weniger die Priesterliche Copulation und Trauung versagen/sondern es geht dieselbe auf ihr ferners gebührendes Suchen billig fort. V. N. V.

Th. VI. Quæritur? Si Caius stupratam Cathar. a se per divortium separatum, iterum pro Conjuge agnoscere, atque recipere vult (quod utique potest, cum sententia contra matrimonium non transeat in rem judicatam (*de novo benedicendi sint?*) Affirm. quia prius Conjugium semel solenniter & judicialiter per divortium diremptum fuit, planeque annhilatum, & receptio mariti superveniens non nuda sed cum affectu Conjugali intelligatur conjuncta; & ita Consistor. Lipsiensis ad requisitionem Consistor. Dominor. de Reussen Mens. Novembr. anno 1666. respondit, verbis: Weil sie einmahl von einer rechtmäßiger Weise geschieden / derjenige auch der eine Schwangere vor einer Jungfrau bekommen nach bewehrter geistlichen Rechts-Lehrer Meinung / zu Beruhigung seines Gewissens besser thut / wenn er ein solch Mensch behält; So ist auch H. sein voriges Weib wieder anzunehmen/und sich anderweit mit ihr durch Priesterliche Hand trauen zu lassen wohl besugt. Magnific. D. Struv. *Dissert. de Jure divorii cap. 4. n. 28.*

SECTIO IV.

FORMA seu RITIBUS BENEDICTIONIS SACERDOTALIS.

S U M M A R I A.

- I. *Ad antecedentia refertur Proclamatio das öffentliche Aufgebotum vocatur Bannum. De Jure Canonico exigitur, usque hodierno & optima consuetudine ubique sere locorum observatur; & quare?*
- II. *Hodie fit bis vel ter, nonnullis, in lois unica saltem interponitur. In Consistoriis, nisi pregnantes affranrur cause, ob quas proclamations iste, quasi contrahende sint, aliud petentibus deferri hanc solet; reseruit rescriptum. III. Princeps tamen vel Magistratus potest dispensare, ut absque proclamatione, maxime in casu Necesitatis, persone desponsatae copulentur, vel potest anticipari, vel concedi, ut unicavice, unaque Dominica bina vel tripla fiat denuntiatio.*

catio. Cauteprocedendum hoc casu est Ecclesiae Ministris. IV. Efficiens proclamationis. V. Personae in illustri dignitate constitutae de consuetudine nuptias celebrant absque proclamatione ex suggestione publice facta, quia istarum nuptie vix clam possum peragi. VI. Fit regulariter in templo coram facie Ecclesiae. Carpzov. monet, latere sepiissime sub copulatione in privatis adibus aliquam superbiam. Potes tamen Princeps huic ritui, tanquam positivo derogare legisque gratiam facere. Etiam in consistorio vel Praetorio quandoque fit Copulatio & quare. VII. Quomodo proceditur cum Invitis, v.g. Quando una pars desponsatorum ad consummationem condemnata plane non vult morem gerere sententia, ita ut nec carcere eo adigi possit; resurferetur formula. VIII. Quolibet fieri potest tempore, nisi specialiter sit prohibitum. Tempore quadragesime, in die Fasen & Adventus Domini haud sunt celebrandae, cum tempus illud concionibus penitentialibus ac passionalibus destinatum sit. Potes tamen Princeps ex causa quadam rationabili dispensare; & petita dispensatione considerandum est, quid temporis adiuvio refest ad nativitas usque Christi & Festum Paschaletos. Quid de die Dominico? Improbant Rostochienses. Permittitur non aliter nisi finis sacris. Offervantia cuiusvis loci attendenda est. Apud Iudeos sepiissime Sabbatho nuptie celebrantur. IX. Sponsi ornatores incedunt. An mulier post copulam Sacerdotalem, cuius Sponsus ante thalamum ingressum v.g. apoplexia tacitus vel ab alio infortunio peremta fuerit, iterum sponsa facta coronam gestare possit? Affirm. Secus est post thori ingressum, licet carnale commercium nondum intervenierit. An visu supra vel per violentiam deflata ornata corona incedere possit? Negat. X. Minister Ecclesiae solet sermonem vel solennem vel sucisum ad Auditores habere Commutatur annulus pronubus der Deu-Reg. Scotti habuerunt ipsam ceremoniam pro Idololatria refutatur eorum opinio. XI. An benedictionis verba: exscite & multiplicamini, senibus discenda? XII. In nonnullis Imperii locis liberis ex concubina nati sunt Parentes consummunt matrimonium matri in ipsa copula sacerdotali quam proxime adstant, eamque vestitu tenent, unde etiam ita legitimi mati vocantur Mantelkinder XIII. Matrimonio ad Morganaticam contracto, ubi in aequalibus personae conjugantur, desponsata sinistra mariti illustris manu copulari solet. XIV. Circa copulatio

lationes Magnatum & illud observatur, non semper Principem in personam cum sponsa copulari, sed per alium, puta Legatum ad hoc missum. XV. Matrimonio per divorcium soluto permittitur quandoque novum inire voluntibus conjugium, ut nuptia absque pompa celebrantur. XVI. Vidua vel vidua si brevi post mortem defuncti Conjugis ad consumandas nuptias ex dispensatione admittuntur, Copulatio absque solennitate sit. XVII. Dari solœ honorarium Pastor. XIX. Ceremoniarum, quales sunt apud Abbatinos. XIX. Muscovitas & Russos, apud Armenios. XX. Apud Lappos, brevibus fit mentio. XXI. Olim solennis deductio sponsæ vel inbortos, vel in cubiculum siebat hodie deductionis iste ritus ab usu recessit; reliquie sunt, die Helmfüherung. XXII. Post ritum benedictionis peractum convivium soler celebrari. Num licet honeste choreas ducere? Tempore lucis publici non licet saltare.

Th. I.

Ritus, prout in Ecclesia Christiana: considerantur, vel antecedunt Copulationem Sacerdotalem, vel fiunt in ipso eius actu, vel post Eam. Ad antecedentia Benedictionis spectat PROCLAMATIO, das öffentliche Utgebot/ quæ in locum nuptiarum professionis seu publicationis vel promulgationis successisse videtur, Hildebr. de Nupt. veter. Christian. & vocabulo Longobardico *Bannum* vocatur c. cum in tua 27. X. de sponsal. & matrim. c. final. X. qui matrim. accus. poss. Gothofred. in not. ad Novell. Leon. 39. lit. Rittershus in differ. Jur. Civil. & Canon. p. 29. Cypræ. de Sponsal. c. 11. §. 12. Magnif. Struve exercit. 29. thes. 26. & D. Daniel Clalen JCt. & Philosoph. Helmstadiensis in tract. de Jure Legitimation, in proæm. pag. 5. denotans publicam denunciationem in Ecclesia a Sacerdote factam in conventu populi, ut recitatis Sponsi aut Sponsæ nominibus, & declarato eorum de Coniugio consilio, constare cuivis possir, quinam isto in cœtu vivant matrimonium contracturi, & ut si fortassis impedimenta ad fuerint, mature & tempestive allegentur D. Kromayer Theol. positiv. polemic. artic. 20. tb. 4. pag. 161. ita vult cap. cum inhibitio 3. X. de clandestin. desponsatione ibi: quare speciadem quorundam locorum constitutinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per bresbyteros publice proponantur competenti termino prefigito, & intra illum, qui voluerit

¶ va-

& valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipsi presbyteri nibilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obssiat. Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contradicatur expresso, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constituerit documentis. Unde ista formula Germanica: hat lemand hier zwischen etwas zureden / oder anzugezen / der thue es ben Seiten / und schweige hernach / Joach. a Beust. *de Jure Connubior. part. 2. in prefat. D. Clasen cit. loc. De proclamatione* ista ita Joh. Harprecht JCtus Tubingens. differit: Plane jure Canonico exigitur, usque hodierno & obtima consuetudine ubique fere locorum observatur, ut in Ecclesiis matrimonia per ministerium verbi divini plane perves, & interralla aliquot dierum proponantur sive denuncientur: alias forsitan plures, tum maxime hanc ob causam ut medio temporis intervallo, num aliquid fortassis esset, quod matrimonii consummationem impedit, tempestive dispiceretur, quia videlicet consummato matrimonio res in integrum postea restitu in virgine nullo modo potest: in vidua sine infamia turpique macula non potest. Addo & alteram, cuius vel maxime habita fuit ratio in Christiana Ecclesia; nempe ut honestas in hac sancta corporum coniunctione servetur; quod non fieret, si statim ut facta stipulatio, ad conceubitum effreni libidinis impetu Conjuges proruerent. Add. Calbius *de Cridis cap. 3.*

n. 33.

Th. II. Etsi vero usus hujus proclamationis in prima Ecclesia non reperitur, bono tamen consilio a Pontificibus hanc promulgationem inventam esse res ipsa ostendit D. Clasen *de Jure Legitimat. in praemio. HODIE fit viva Sacerdotis voce, vel Bis, vel Ter* prout fert consuetudo, unde & *Trinundine* promulgationes dicuntur Cypræ, ac *Jure Connub. p. 1. cap. 10. § 1. n. 1.* Menzer. *de Conjug. iii. de Sponsalib. pag. 190.* quamvis Francofurti ad Mœnum unicam saltim interponi refert Speidel. *in not. voc. Ehe. Vers. fund. quin. Joh. Kizei in Synops. matrimon. c. 4. theor. 6. lit. G. & H.* Trina ista sponsorum novorum proclamation fit in solenni Christianorum coetu diebus dominicis interposita semper septimanæ integra in toto fere Christiano orbe, vid. Arnise, *de iure connubior. c. 3. Sect. 12. n. 6.* ubi de Henrico III. Rege Galliarum testatur, præserit vero Ecclesiis Augustana Confessioni addictis ubivis recepta

est, de qua consuetudine attestatur Facultatis Theologicæ & Juridicæ Tübingeris Responsum a Befoldo conscriptum & a Joh. Harprecht. ad rubric. *In stir. de nupiis n. 121* relatum. Unde in Consistoriis, nisi prægnantes afferantur causæ, ob quas proclamations istæ quasi contrahendæ sint, aliud per tenibus deferri haud solet, prout Supremum Consistorium Dresdene anno 1612. rescriptis auf Peter H. Bürger zu Dresden supplication, daß Er mit seiner verlobten Lucretia Georg N. nachgelassene Tochter daselbst anfs ander und drittemahl möge proclamaret werden, wird dieser Bescheid ertheilet: Well Supplicantens Suchen der subliciten Kirchen-Ordnung zu wieder ist; So hat man denselben statt zu geben bedenken.

Th. III. Princeps tamen vel Magistratus Ecclesiasticus potest dispensare, ut absque proclamatione personæ desponsatæ copulentur, maxime in casu necessitatis, cuius tanta vis est, ut voluntati contraria saepe jubeat, imo extorqueat, & actiones hominum Civiles ad normam legum in societate civili regulandæ, a necessitate quandoque etiam invitis legibus, in transversum rapiantur, unde natum illud: *Necessitas non habet legem* D. Fritsch. de presid. necessitat. contr. leg. quod probat Concilium Tridentinum session. 24. cap. 1. verbis: *Ante matrimonii consummationem TRINÆ DENUNCIATIONES in Ecclesia sicut, ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi ordinarius ipse expedire judicaverit, ut predictæ denunciations remittantur; quod illius prudentia & iudicio sanctæ Synodus relinquat.* Plerumque autem solet pro dispensatione Æario sacro vel Magistratu aliquid dari, ut Serenissimus Elector Saxoniae Superintendenti Torgensi anno 1628. teste Carpz. in Jurisprud. Consistor. lib. 2. tit. 8. d. 129. rescriptis. Uns ist euer unterthänigster Bericht eines Böhmischen von Adels Joh. N. Diener und Dienerin eheliche Copulation betriffende/ gebührend vorgetragen worden/ wann wir denn gnädigst zu stieden/ daß angeführter Ursachen halben angeregte Copulation ohne vorgehende proclamation gegen erwehntes von Adel Erbieten/ geschehen möge; Als begehren wir hiermit gnädigst / ihre wollet solches gebührend anordnen ic. vel potest anticipari & contrahi proclamatio novorum Conjugum, ita, ut unica vice unaque Dominica bina & tria fiat denunciatio Carpz. d. l. defn. 140. imo, ubi extrema est necessitas, absque speciali Magistratus Supe-

Superioris dispensatione, omissa proclamatione novi conjuges copulari possunt. Carpzov. d. l. def. 141. ubi n. 7. monet, caute procedendum hoc casu Ecclesiae Ministris, ne a novis Conjugibus decepti in leges matrimoniales impingant, vel nuptiis incertis manum apponant auxiliantem: nunquam enim tantam meretur necessitas veniam, ut contra prohibitionem divinam quicquam agere, vel delinquere licet l. palam. 43. §. 5. ff. de ritu nuptiar.

Th. IV. Effectus proclamationis est, ut post trinam amplius impediturus matrimonium non audiatur Berlich. decis. 76. Magn. D. Struve Jurispr. Rom. German. lib. 1. tit. 7. th. 3.

Th. V. Quod personas IN ILLUSTRI DIGNITATE constitutas attinet, Ita de consuetudine nuptias celebrant absque proclamatione ex suggestu publice facta; quod Istarum nuptiæ vix clam possint peragi. Jam vero proclamatio nullo alio instituitur fine, quam ut nuptiæ desponsatorum propediem contrahendæ, facilius in notitiam hominum perveniant. Speid, in not. d. l.

Th. VI. LOCUM quod attinet, regulariter in templo conum facie Ecclesie fieri solet. Locus enim hujus benedictionis est, ubi publicus Christianorum coetus est congregatus, neque actus hicce sub dio, vel in ædibus privatis vel nuptialibus est perficiendus D. Gerhard. in loco de Coniugio §. 46. quia copulatio Sacerdotalis est ritus Ecclesiasticus, quo coram facie totius Ecclesie ab ipso Deo per os ministri novi sponsi copulantur: & quod matrimonium clandestinum perinde, ut alii contractus, presumptionem fraudis inducat, cap. quod latenter X. de reg. jur. B. Luther. in libell. de caus. matrim. Post pr. quod sanctum in Ordinat. Elec. Saxon. Ecclesiast. art. general. 13. Und nachdem sich egleiche re. Ordin. matrim. de anno 1624. punct. 5. f. Und nachdem sich daheime in ihren Häusern/ Hößen/ auch wol unter dem Himmel / und nicht in der Kirchen trauen lassen / daraus dann allerhand Unrichtigkeit erfolget; Als soll hin führo &c. & Carpzov. Jurispr. Consistor. lib. 2. tit. 8. def. 143. n. 12. recte vult latere se pessime sub copulatione in ædibus privatis aliquam superbiam vel dolum, ne excessus in vestimentis ac pompa nuptiali publice manifestetur, & sic delinquentes effugiant poenam, quam ipsis infligi publice interest. Ex permisso tamen & dispensatione Superiorum in privatis ædibus peragi potest, Carpz. d. l. def. 44. & seq. quia ritus hie jure saltrem nititur positivo, & pia observantia, cui Princeps dero-

D 3. gestigatio conuictio
gare,

gare, legisque gratiam facere potest. Gail, lib. 1. observ. 14. n. 6. E-
iam in *Consistorio* quandoque sit copulatio, si scilicet facta matrimon-
ii promissione metus sit, ne pars altera consummationem detre-
ret, & aufugiat; quibuscumque enim modis providendum, ut fa-
cta matrimonii promissio suum fortiorum effectum. Beust. de *Spons.*
p. 1. c. 58. Carpzov. d. l. def. 146. ubi n. 10. & seqq. præjudicia adducit,
quin & in *Prætorio* ac foro politico novi Conjuges quandoque
a ministro Ecclesiæ copulantur, ob eandem, quam jam adduximus,
rationem, metum scilicet, ne sponsus ex *Prætorio* dimissus ausu-
giat, conjugiumque per benedictionem Sacerdotalem consumma-
re detrectet, ut hinc ex identitate rationis ad paritatem juris tuto
argumentari liceat. l. 32. ff. ad L. Aquil. Carpz. d. l. def. 147. pensi-
tanda quoque est necessitas, præsentissimam efflagitans matrimo-
nii consummationem, justissima faciens ea, quæ per se justa hand
sunt Nevizan. *in sylva nuptial.* lib. 5.

Th. VII. Quid? si copulari debeant INVITI, v. g. quando
sponsus a sposa accusatus & probatione sponsaliorum facta ad
consummationem condemnatus plane nolit morem gerere senten-
tia; ita ut nec carcere eo adigi possit, Consistorium tamen mandet
fieri debere Copulationem Sacerdotalem iuxta formulam a Supre-
mo Consistorio Dresdensi præscriptam, quæ habetur apud Carpz.
Jurispr. Consist. lib. 2. tit. 8. def. 135. n. 16 plerumque procedi solet:
Erstlich soll der Pfarrer oder Diaconus auf Erforderung und Annahme
durch ergangenes Befehlschreit nachfolgender Nede sich gebrauchen:
Geliebte Freunde in Christo / Es ist vor einem Eherwürdigen Con-
sistorio zu M. auf Klage / Antwort und ferner Vorbringen in Ehe-
und Schwangerungs-Sache g. genwärtiger C. Paul T. zu S.
Tochter Klägerin an einem Hansen S. zu H. Beklagten andern
Theils am 19. April. anno 1605. ein Urtheil dieses Inhalts eröffnet:
Dierweil Beklagter vermöge des am 8. Januarii desselben Jahrs
publicirten Urtheils durch einen g. schwörnen lüstlichen End
sich nicht purgiren/ und damit so viel erhalten wollen/ daß Er der
Klägerin keine Ehe versprochen und zugesagt; So ist Er auch
nummehr die Ehe durch den Christlichen Kirchgang und gewöhn-
liche Ceremonien/ jedoch ohne Gepräng/ mit ihr sündlich si zu
vollziehen schuldig/ in Verbleibung aber dessen/ wird Er von der
weltlichen Obrigkeit durch gebührliche Mittel darzu bishllich com-
pelliret und angehalten sc. Golo

Solches Uriheil hat gegenwärtiger Hans G. Krafft Rechtens erreichen lassen und sich auf flüchtigen Fuß gemacht; Ob er nun wohl hernach von der Klägerin zugesänglichen Hassi gebracht / und darinnen eine Zeit enthalten worden / so hat er doch bis auf diese Stunde in die eheliche Trauung gütlich nicht willigen wollen; Dannenhero ist des Churfürstl. Sächs. Ober-Consistorii zu Dresden Befehlich dem Herrn Superintendenten und Amt. Schösser althier nur auf gewisse Masse solche Copulation und Trauung zu verrichten aufgetragen worden. Derowegen frag ich dich Hans G. nochmahn an Gottes statt: Ob du gegenwärtige E. E. zur Ehe haben wollest? Antwort: Ja oder Nein. Desgleichen frag ich dich E. E. an Gottes statt: ob du gegenwärtigen Hans G. zur Ehe begehrst und haben mölest? Antwort: Ja.

Woferne nun beyde Theile ja geantwortet / so wird die Copulation Inhalt der Kirchen Agenda, sonst aber mit diesen Worten verrichtet: Lieber Hans G. Ob du wohl auf meine an Gottes statt dir fürgeholtene Frage mit nein geantwortet / oder gar nichts antworten wollen; dieweil aber doch wohltemetes Consistorii Urtheil und Befahl an deine statt Ja gesagt / welche deiner ordentlichen Obrigkeit Stimme in solchen Fall für Gottes Stimme zu halten / so bleibt es dabey billig; was Gott zusammen frige / soll kein Mensch scheiden Gen. 2.v.18. Well dann gegenwärtiger Hans G. und E. E. auf rechtliches Erkläntus vermitteist der Obrigkeit Hülffe hinsühre ehelich bey einander wohnen sollen; So spreche ich Sie ehelich zusammen im Nahmen des Vaters und des Sohnes und des H. Geistes; Amen. Folget die Vermahnung aus der Kirchen Agenda &c.

Th. VIII. TEMPUS quod spectat, quovis fieri potest benedictio, nisi specialiter sit prohibitum. Sic tempore Quadragesima in den Fasten & Adventus Domini haud celebranda nuptia; cum tempus illud concionibus penitentialibus ac passionalibus destinatum, neque illud aliis occupationibus, maxime huic ordinationi sacrae impeditivis non conterendum sit, D. Gerhard. in loc. de conjung. §. 469. id quod Canones in jure canonico expresse statuunt, procul in Can. §. ibi; non oportet in Quadragesima aut nuptias vel qualibet natalitia celebrare, can. 10. ibi; non oportet a Septuaginta usque in Octavas Pascha & tribus hebdomatibus ante festivitatem San-

*Sancti Johannis Baptiste, & ab adventu Domini usque ad Epiphaniam
nuptias celebrare; quod si factum fuerit, separantur, & can. 11. nec uxo-
rem duvere, nec convivia facere in quadragesimali tempore convenire
posse nullatenus arbitramur, cauf. 33. q. 4. fufius de hac materia vi-
de Basil Ponce de matrimon. lib. 10. c. 9. q. p. 500. Sanchez de matri-
mon. lib. 7. disp. 7. per tot. Carpz. Jurispr. Consift. lib. 2. tit. 9. def. 151.
quas sanctiones orthodoxa Ecclesia libere recepit, vid. Ordinatione
Elector. Saxon. art. gener. 13. & Ordinat. matrimon. de anno 1624.
punct. 5. §. Weil auch zu Zeiten Decret. Synodal. de eodem anno
§. und weil die Alten eine Zeit &c Carpz. lib. 2. Jurispr. Consift. tit.
8. def. 151. n. 2. ubi dicit, quod Calviniani legam istam Ecclesiasti-
cam prorsus rejiciant, Calvin. lib. 4. Instit. cap. 19. §. 39. Idem
Carpz. defini. seq. n. 6. Propterea potestatem dispensandi Principibus
adimendam haud esse monstrat, si nempe ex causa quadam ratio-
nabili veniam dare, & tempore quadragesimali vel Adventus nupti-
as celebrari permittere velint. dict. ord. matrim. §. Weil auch zu Zei-
ten mit etlichen Personen dispensaret worden. Petita dispensatione
considerandum, quid temporis adhuc restet ad natalitias usque
Christi & Festum Paschatos; quanto proprius hoc accedit, tanto
difficilior erit dispensatio. Carpz. d. 1. def. 153. Quid de Die Dominico
aut Feso statuendum, num diebus istis instituenda nuptia? Dunn.
Rochiensis Theologi valde improbarunt, ut nec copulatio, nec
convivium Nuptiale possit hoc die concedi, vid. Michael Haveman
in Gamolog. synopt. lib. 2. titt. 11. n. 4. Ludov. Dunte in Cas. conse. c.
10. 33. p. 293. add. Osiander in Tract. de Sabbatho p. 280. Non aliter
permittitur celebratio nuptiarum die Sabbathi, quam finitis sacris,
facit hoc Ordinatio Ecclesiastica general. 13. §. Damit auch vermöge
göttliches Befehls und Ordnung der Sabbath geheligt / und die
Leute von dem Gehör des göttlichen Wortes nicht abgezogen werden /
sollen die Hochzeiten nicht auf den Sonn oder andern Feiertagen/
sondern auf den Werckel Tagen in der Wochen / oder da es einig
Bedenken oder Ursach / darum es schädlich, verfallen soite / unge-
acht desselben / eher nicht auf den Sonntagen oder andern heiligen
Tagen / denn nach der Vesper und gehaltenen Eucharis angefan-
gen und vollbracht werden. Observantia cuiusvis loci in Ecclesias-
tico attendenda est, arg. cap. ad Apostolicam 42. in fin. X. de Simon.
Lambertin. quest. 7. princip. art. 2. n. 5. Apud JUDÆOS sapissime
Sabba-*

Sabbatho nuptiæ celebrantur, ut eo felicior sit concubitus, & maiore Sabbathum honore afficiatur. Inde, qui ea nocte concipiuntur, ut plurimum in præclaram adolescentem, & in Sapientum discipulos evadunt, in primis si bona & puræ interveniant cogitationes, nec tam coitus voluptas quam sacro sancti Sabbathi cultus & honor spectetur. Sabbathum enim illis *voluptas* appellatur, & esse debet, unde & sapientissimis Rabbini placuit, & Sabbatho honorificum statuerunt, ut singuli mariti, præsertim vero Sapientum discipuli & excellentes Rabbini hac Sabbathi nocte plusquam cæteris temporibus uxorum suarum arva conserant. Quapropter ut stimulus sibi addant, & viros se esse meminerint, aliis ante Sabbathum vesci solent, Buxtorff. *Synag. Jud. cap. 15.*

Th. IX. Ad locum copulationis destinatum habitu seu vestimentis proconditione personarum sponsi *ornatores* venire solent. Vid. D. Hildebrand. *de nup. veter.* add. Christ. Tertullian. *lib. de verlandis virginibus cap. 17.* Et quoniam vestimentorum gradus in Republica recepti; & pro diversitate dignitatum distincti, ut tot existant ordinationes vestitum, Kleider. *Ordnungen;* hinc decentior vestitus nobiliori assignandus, quam plebejis, Perez. in *Comment. C. de vestib. bolofer. n. 12.* magnos magna decent, l. 4. ff. de recept. arbitr. & coercendi sunt cives legibus vestiaris, ut quisque sua conditionis memor vivat. Heic quer. *An mulier post copulam Sacerdotalem, cuius sponsus ante thalamii ingressum v. g. apoplexia talius, vel alio infortunio peremitus sit, iterum sponsa facta coronam gestare possit?* Affirm. quia gestationis corona participes sunt omnes virgines, cuiuscumque sint status & conditionis, Daniel Moller *Semeist. lib. 3. Semeist. 23. num. 5.* Neuenhan *de jure viduit membr. 1. sect. 1. lit. a.* secus est, si thorum conjugalem fuerit ingressa, licet commercium carnale non intervenerit. Carpzov. in *Juri pr. for. p. 3. c. 19. def. 11. n. 7.* Ubi respons. Scab. Lipsiens. Ob nun alsbereit in öffentlichen Kirchenversammlung die Priesterliche Copulation verrichtet, und er vier Tage vor seinem Tode ehelichen getrauet werden. Da er aber dennoch mit euch nicht beygelegen, noch das Brautbettte / allermassen solches zu Sachsen recht nöthig ist beschriften hätte. So hättest ihr euch auch desjenigen / so sonst dem überlebenden Ehegatten aus des Verstorbenen Gütern gebühret / nicht anzumassen; hingegen aber wäret ihr einer Jungfrauen gleich euch zu kleiden / und einen Krans

Ju fragen wohl befugt re. Nec non ea, quæ ob coëundi impotenti-
am fuit separata, prohibetur coronam gestare, D. Schwendendorf-
fer disp. de privilegiis virgin. c. 6. Num autem sponsa, olim a quodam vi-
stuprata, neque gravida exinde facta, possit corona incedere? Neg. can.
si Paulus 32. q. 5. Corona enim est adjunctum virginitatis corporis.
Zahn. vr. de mendac. lib. 2. c. 75. n. 1. quæ citra consensum etiam ad-
mittitur can. illa autem 32. qu. 5. & licet animi virginitatem adhuc
possideat, illam tamen perdidit. Cui sententiae adsentient Carpz.
lib. 5. respons. 114. & præb. crim. p. 2. q. 75. n. 80. & seqq. Dn. Præses
Dissert. de penitent. Ecclesiast. cap. 3. n. 43. Dissentient Matth. Ber-
lich. part. 5 conc. 41. n. 67. Francis. Pfeil. cent. 2. conf. 147. Neque
obstat, quod mulier, quæ contra voluntatem suam vim passa est,
nullam pœnam mereatur l. 13. §. 7. ff. ad L. jul. de adult.

Th. X. Minister Ecclesie solet sermonem, vel solennem vel
succisum ad Auditores habere, atque novos sponsos de fidelite-
servanda monere, conjugiique onera & commoda ex sacro Codice
explanare. Hodie in quibusdam Ecclesiis nostris usitatum est, ut in
ipso benedictionis Sacerdotalis actu *Neonymphi* tradant annulos Pa-
stor, qui ea de causa porrigit librum, ex quo verba solennia prele-
guntur, ut super ipso ponantur; tunc iste annulum, quem sponsa
obtulit sponso & quem sponsus sponsæ tradit, sicque invicem com-
mutat; Dn. Præses in hypomn. de Annulo Promulo th. 27. notat: Scot-
tos in confessione sua anno 1638. Libro Liturgico, quem *Rex Anglie*
Carolus I. & *Parlamentum* anno 1621. confirmaverant, plane con-
tradixisse, propterea quod præter multa alia in eo concessus etiam
esset. Annulus Connubialis inter *Neonymphos*, quem inter Cere-
monias superflitiosas & simul Idololatricas numerarent, D. Hülse-
mann, in *Calvinianism, irreconciliabil.* th. 14. Verum ritum circa an-
nulum, qui in facie Ecclesiæ datur, Idololatriam sapere non statu-
endum est, neque enim crassa est, quod *Idolis serviat*, nec in *église*
l'obligation consiliter, ut Deus alter colatur, quam præcepit, neque
in nuda creatura posita est. Ceremoniam hanc externam Ecclesia
primæva ita pie & libere amplexa est, ut ordinem potius ac deco-
rum juvare ac promovere studuerit. Cum itaque neque in sacra
Scriptura actus iste dandi signum in conspectu Ecclesiæ sit prohibi-
tus, neque etiam præceptus, pro *Remedia* seu indifferenti, quam
Adiaphoron vocant, habendum erit. Voluit pia antiquitas, ut Con-
juges

judges meminerint, fidem coram DEO tam religiose datam, sancte etiam esse servandam, cuius promissi testis perpetuus sit annulus. Neq; etiam spectatoribus recte institutis ad cultum Idololatricum, ansam praebet; Sin autem Impius annulum istum, tanquam Idololatrie instrumentum habiturus sit, nihil obstat, quo minus & orthodoxis eodem uti licet: omnia quippe mundis munda, nemini que quicquam immundum, nisi qui pro immundo judicat Rom. 14. v. 14. Sic ex adverso piaculum aut casus conscientiae haud foret, neque Pastor alicuius loci sponsus aut sponsam coram altari ligare dubitabit si Neonymphi ob extremam forsitan paupertatem annulos invicem tradere non valeant; Arrha enim de honestate est, non de necessitate, c. nostrar. 30. quest. 5. Dn. Praes d. l. thes. 7.

Th. XI. Benedicens actum hunc verbis Genof. 1. v. 28. *Crescite & multiplicamini, seyd fruchtbar und mehret euch und fulltet die Erde*; solet perfidere; *Num etiam in copulatione Serum hac addi posse?* Affirm. D. Andr. Keslerus in Theolog. Casuum Conscientie cap. 43. quemadmodum enim verba: *cum dolore paries*, non propterea in consecratione proferuntur, quasi omnes uxores non debeant non parere, sed ut indicetur id, quod Deus uplurimum imposuerit conjugio, sic & verba: *crescite &c. eum in finem non adduntur, quasi necessario ad Conjuges applicanda, sed quod ordinationis divinae in genere fiat recordatio.* Dissentit D. Finckius in quest. Illustr. sect. 2. q. 121.

Th. XII. In nonnullis Imperii locis de consuetudine observari solet, ut liberi, qui ex concubina sunt nati, postmodum vero Parentes matrimonium legitime consummari petant, matri in ipsa copula sacerdotali, quam maxime adstant, eamque vestitu teneant, teste Georg. Schulz in not. ad S. fin. Instit. de nupt. lit. K. Unde etiam liberi legiumati vocantur *Mantel-Kinder* / Dn. Hahn. in not. ad Wessib. lit. de bis, qui sunt sui vel alieni jur. n. 2. D. Lauterbach. *Dissert. de Legitimatis per subsequens matrimonium* th. 25.

Th. XIII. In matrimonio ad Morganaticam contracto, ubi inaequales personae conjunguntur, desponsata sinistra mariti Illustris manu in nonnullis locis solet copulari; qua solennitate & porrectione sinistræ nihil aliud denotatur, quam quod assumta conjux dignitatis & honoris mariti non fiat particeps D. Myler. in Gamalog. c. 6. n. 13.

Th. XIV. Circa copulationes MAGNATUM & illud observatur; non semper Principem in persona cum sponsa copulari, sed per alium, puta Legatum ad hoc missum, qui Principem representet, benedictionem Sacerdotalem peragi, thorumque conjugalem ingredienti sponsam ad latus poni, si quoque concubitu matrimonium quasi consummari; cuius rationem Cypræus de Sponsalib. c. 9. §. 14. & 15. hanc ponit, ut contractus hic matrimonialis firmiori nitatur obligatione, & pactio non solum de sponsalibus, sed ipsa jam traditio facta appareat.

Th. XV. Matrimonio per divortium soluto, permittitur quandoque, certis intervenientibus circumstantiis parti nocenti novum inire conjugium, ex Consistorialium dispensatione, D. Gerhard. in loco de Conjug. §. 622. Bidenbach. de caus. maritim. fol. 34. ita tamen ut domicitum mutet, & nuptiae absque pompa celebrentur, Carpz. Jurispr. Consistor. lib. 2. def. 191. n. 11. & lib. 3. def. 11. n. 12. ita Consistorium Lipsiense ad Superint. W. d. 8. Nov. 1676. rescript. PP. Ihr wollet ermehldes Weib vor euch bescheiden/ des selben ihren Sündenfall zu Gemüthe führen/ Sie zu wahrer Neu und Buße anermahnhen/ und daß Sie sich durch den begangenen Ehebruch des heiligen Ehestandes unwürdig gemacht ihr vorstellen/ Sie auch von ihren Vornehmen ab und dahin weisen/ daß Sie/ den fleischlichen Begierden durch inbrünstiges Gebet und Fasten steuern/ und sich eines einsamen Keuschen und züchtigen Lebens und Wandels bestreihigen soll; dasfern Sie aber euer beweglichen Zuredens ungeachtet ohne Verletzung ihres Gewissens außer dem Ehestande nicht leben könne/ so können wir gestalten Sachen nach geschehen lassen/ daß Sie sich anderweit/ jedoch gegen Erlegung zo. Thaler zu milden Sachen/ gebührlich verehlichen/ die Trauung aber ohne alles Gepränge geschehen möge.

Th. XVI. Viduus vel vidua, si brevi post mortem defuncti conjugis ad consummandas nuptias ex dispensatione Magistratus Ecclesiastici & causas admittantur, copulatio absque sollennitate & ceremoniis publicis fiat, ita censente Erasm. Sancro apud Dedeckin. confit. Theol. p. 3. lib. 2. de Sponsalib. scđt. 1. n. 14.

Th. XVII. Silentio non prætereundum est, Pastori pro copulatione dari Honorarium. Quod in casu, ubi defuncti heredes gaudent beneficio anni gratia, uti alias accedentalibus, scilicet summis

nummis confessionariis, vel pro baptismate datis & cæteris ad heredes pertinet; Nisi aliud consuerudine sit introductum D. Stryk diff. de Anno Gratia cap. 5. n. 5. & seqq. Si copulatio ex dispensatione Confistorii a Parocho alterius Diocesis fit, Pastori ejus loci debitum exsolendum est, ne Parochus loci suis defraudetur redditibus D. Carpz, lib. 2. Jurispr. Confistor. def. 148. ubi præjudicium habet.

Th. XVIII. ABYSSINI, prout Fransus Alvarez oculatus testis refert, in atrio domus primo lectum adstruant, in eoque sponsus & sponsa una assident, tum accedentes tres Sacerdotes alta voce acclamant: Alleluja aliasque quasdam cantuclulas concinantes lectum coëunt tribus vicibus. Posthac utriusque cinnum ex eadem parte capitis absindunt, abscessum mulso lavant, lavatum que Sponsa quidem in Sponsi, hujus vicissim in illius caput ea parte, qui rasum ante fuit, reponunt, arque lustrali aqua conspergunt. Abhinc gaudiis indulgent nuptialibus, quæ in seram usque noctem protrahunt, ac tandem neonymphos dominum comitantur. Vedit quoque citatus Autor Abuna Marco ipsorum Patriarcham aliis benedictionem contulisse hunc in modum: Ante ostium templi lectus sternebatur, cui insidebant una Neonymphi: hos circumambiens Patriarcha cum crucibus ac thuribulo fumante mox Sponsum accedens superimposita capiti manu hortabatur, ut præcepta Dei in Evangelio data servet, memorque sit, illum cum Sponsa abhinc non duo, sed unum corpus carnemque esse idque propter vivant concordes; his dictis commorabatur apud ipsos ad finita usque sacra, tum & sacram synaxin impertiebat & benedictionem.

Th. XIX. RUSSI vero, uti Olearius testatur in Itinerario Moscov. Persio. l. 3. c. 8. & quidem in primis Principes ac Bojari his utuntur ceremoniis: Sponsus sera vespera una cum cognatis suis procedit ad domum Sponsæ, agmen ducit Popen seu Sacerdos infidens equo; ingredientes amice acceptantur a cognatis Sponsæ, & aliis interjectis colloquiis, tandem ut mensæ asideant, in vitantur. Sponso ultime vice locum supremum occupanti adducitur obnubata Sponsa; & proxima ad ipsius latus collocatur: mutuus tamen conspicus inhibetur tantisper holoserico, quod duo pueri intercapedinis loco interpositum tenent. Interea pedissequa Sponsæ comas illius peccit, inque duas separat ligulas & coronam capiti imponit. Idem Sponsi famula Sponsum peccit: quibus ita factis

factis mulierculæ scama' ascendentes varios miscent concinnetes jocos, posthæc adolescentes duo prægrandem feretro impositum caseum panesque aliquot adserunt, quibus tum ferentibus tum caseo & panibus benedictionem imperit Pope. Post multas alias ceremonias tandem Sponsa trahæ imposita obnubata ad templum ducitur, hanc sequitur Sponsus cum cognatis & Popen, qui in templo Sponsi dextram, Sponsæ vero sinistram ambabus suis comprehendes querit: Num se invicem in Conjuges & concors adjutorium cupiant: Dato responso in gyrum circum dicit eos præcinens *Psal. 128.* eumque cantando sequuntur Neonymphi; finito egregio illo choreo coronas imponit ipsorum capitibus & dicit: *Crescite & multiplicamini.* Dehinc, quos Deus coniunxit, homo ne separet. Posthæc exhibetur Pope vitrum vino rubro repletum, hoc ipse epotat atque novis conjugibus ter epotandum tragit. Ultimo Sponsus illud in terram projiciens frangit eique ambo insultantes acclamant: Sic pereant, qui conjugium nostrum dirimere aut movere rixas satagunt.

Th. XX. ARMENII, quod itidem ipse Olearius vidit, singulari pompa ad templum procedunt; novi conjuges vero altare accedunt, super quos textus sacros legit, & benedictionem subiungit Sacerdos. Inde manus invicem dant, ac capita ad se in vicem reclinant, ita tamen, ut Sponsi caput supereminat caput Sponsæ, super utroque crux lignea levatur, sub qua copulantur. In eodem corporis situ jurant, se in quavis calamitate sibi invicem fidos mansuros, atque tum demum Sacerdos sacram Synaxin administrat, & utrique dimidiā partem hostia (ut dicunt) vino prius immersam porrigit. Ex quibus constare potest, ritum copulae Sacerdotalis in omni Ecclesia observari, vid. D. Hildebrand, *d. Nupt. vet. Christian.*

Th. XXI. LAPPOS omni barbarie alias nobilitatos, videamus perquam caute & superfluis ferme ceremoniis Sponsalia prius ambire, tum ipsas nuptias ita ut in magna frequentia cognatorum & affinium publicam benedictionem Sacerdotalem accipiant: & tanti præterea aestimatur in ædes sacra eam suscipere, ut magna molestia que metiri id propter itinera nulli trepident; de quibus omnibus videri potest Schefferi *Lapponia* cap. 25. p. 331. seq.

Th. XXII. Olim erat solennis deductio Sponsæ, quæ tripli citer

citer facta est, vel in *Hortos*, vel in *Domum*, vel etiam in *Cubiculum* Meier in *Colleg. Argentor.* tit. de rit. nupt. tb. 25. Hodie deductionis iste ritus ab usu recessit. In personarum Illustrium atque Nobilium nuptiis pristinae deductionis reliquia occurunt quas vocant, die *Heimföhre* / Renneman. in *Jurispr. Romanæ German.* d. *jur. person.* diff. 41. tb. 52. Wehner, in *obser. pract. sub verb.* *Heimföhre* rung. Quanta pompa Sacratissimi Imperatoris nostri LEOPOLDI Solennitates Nuptiales Imperiales cum Margareta Hispanica anno 1666. peractæ fuerint, legè sis D. Fritsch. tr. de *Augustia infine* p. 79. quæ omnia compilasse opus haut erit. Miserat Invictissimus Princeps Ducem de Medina de la Torres in Hispaniam, cui loco ipsius Augustam tunc temporis Sponsam d. 15. 25. April. praedicti anni ficto coniugio copulatam transduxit Viennam Diar. Europæ continuat. 14, p. 283. Et hoc obiter notandum: Apud nonnullos, introductum esse, ut Magistratus indicetur veniaque petatur, si Sponsa deducitur. D. Rhetius *Differ.* de *Virginib.* cap. 5. §. 15.

Th. XXIII. Hodie ritu benedictionis peracto *Convivium* sollet celebrari, cuius celebratio non est in honesta, nec sacrī literis prohibita, ut legimus de nuptiis Jacobi *Genes.* 24. Samsonis *Jud.* 14. Deinde in Cana Galilæa celebratis *Joh.* 2. D. Pregizer *Diss. polit. desociet. nupcial.* tb. 35. modo heluationibus præcavatur, nec nox trahatur in diem, nec dies in noctem, vid. Elect. Moguntin. Erneuerter Kirchen-Ordnung c. 10. §. es sollen auch / verb. das te-
derman im Winter umb 9. Uhr: im Sommer umb. 10. Uhr nach
Hause gehe. Quaritur, Num licet honeste choreas ducere? Evidem
apud multos choreæ male audiuntur, ita ut chorea sit circulus,
eius centrum est Diabolus, add. Franc. Joh. Paul. im *Chimpfund*
Ernst tit. von *Tanzen* c. 337. Verum abusus separandus est ab
usu. Nocturnas & impudicas saltationes esse illicitas, & jamdu-
dum etiam in LL. XII. Tabb. prohibitis, vid. *Crus. de Noite* c. 9.
n. 11. Modice vero ac liberales haut sunt improbandæ vid. Os-
tander in *trag. de Sabbath.* p. 277. qu. 4. Tempore tamen publici lu-
bus ab iis est abstinentum, & transgressores mandati non sunt
exempti a coercitione, quæ in poenæ casu non determinatae est ar-
bitraria arg. l. 4. ff. de *jurisdict. omn. judic.* Carpov, lib. 2. *Jurispr.*
Consistor. iii. 8. def. 157.

Th. XXIV. Post sacram hanc copulam Sponsi in Veteri Ec-
clesia

celia, in honorem benedictionis nocte prima ab actu conjugali abstinerunt, imo per biduum, saepe triduum recens copulatos non concubere, sed vacere precibus oportuit, Concil. Cartag. IV. can. 13. forsan exemplo junioris Tobie, Saram sponsam in thalamo compellantis: *Sara surge, deprecemur Deum hodie, cras & perendie, quia bis tribus noctibus Deo conjugemur.* Nocte autem tertia transacta in nostro erimus conjugio. Filii quippe sanctorum sumus, nec decet nos conjungi, sicut gentes, que Deum ignorant, Tob. 8. 4. D. Hildebrand. de Nupt. veter. Christian. ubi tamen ait: An hic de abstinentia prima, secundæ ac tertiae noctis canon ab omnibus & singulis in V. E. sit observatus, equidem non juraverim.

SECTIO V.

DE F I N E.

S U M M A R I A.

- I. Finis hujus benedictionis est, ut omnia decenter & ordine fiant. Hierologia tanquam ceremonia Christiana consummat matrimonium II. Ut individua ista sponsorum publice patescat. III. Queritur, an absque benedit. Sacerdot. liceat concubere sponsis, & si concubuerint ante benedictionem, an penam mereantur? IV. Num sponsis, si ante benedictionem Sacerdotalem concubant, penitentia Ecclesiastica, die Kirchen-Busse imponenda sit? V. Si sponsus sponsam ante benedictionem Sacerdotalem impregnasset, num sit ab officio excludendus? VI. Judex ex officio de sponsatis ad consummationem matrimonii potest adigere. VII. Dantur et aliae causæ, ob quas benedit. Sacerdotal, introducta sit. Veteres praefigii Demonum & technis malevolorum occurtere voluerunt. Et cum Ethnici agmina Deorum in nuptiis invocarint, quare non Christiani verum Deum prece in Nuptiis, copula instituta, adoren?

Th. I.

FINIS hujus benedictionis est, ut omnia decenter & ordine fiant. Cor. 14. vers. 40. Licet enim Sponsalia ad matrimonii substantiam necessaria non sint, & sponsa statim in dominum deduci possit, Novell. 74. c. 5. l. 9. ff. de Sponsal. ibi: si vero sponsalia non precesserint ibique Colleg. Argentorat, thes. 1. eod. exempl-

exemplo est Alexander M. qui a primo statim aspectu omnibus omissis Sponsalium ambagibus & procrastinationibus inter ipsas fumantes convivii patinas sibi virginem Roxanen matrimonio junxit, Curtius lib. 8. histor. cap. 4. Ob honestatem tamen & reverentiam matrimonii, ne instar pecudum proruere in amplexus honesta persone videantur, Sponsalia, ut omnia ex plena deliboratione procedant, & ut animi contrahentium præparentur, & inducantur, nec affectus præcipitentur, præcedere solent; Sic Hierologia, tanquam Ceremonia Christiana consummat matrimonium.

Th. II. Benedictione rituali intenditur quoque & hoc, ut individua ista Coniunctio Sponsorum publice pareat, quod utile fane est, cum Reipublicæ intersit scire, quinam quibuscum coeant, D. Pregizer d. lib. 32. & Heig. lib. 2. quest. 22. n. 6. Arnisæus de jure coniubior. part. 3. sect. 12. n. 7.

Th. III. Quæritur an absque benedictione Sacerdotis liceat concubere sponsis; & si concubuissent ante benedictionem, panam mercantur, Georg. Beatus de matrimonio part. 1. tit. 10. refert: Lipsiensis anno 1548. pronunciasset quod non, eo scil. casu ubi quidam requisiisset, ut sibi sponsam in ædibus privatis in matrimonium daret, & Pastor recusasset illi dare nuptam, per injuriam tempestatis pluvialis, petens ut ingredentur templum, quod ibi petitioni esset gratificaturus, & functurus suo officio; hoc contemto, sponsam & sponsum subito. Cognitorum congregazione facta postridie copulari permiserunt &c. quoniam autem non nomino recusaverint, sed requisiverint Sacerdotem, & ipso venire recusante, nihilominus postridie Sacerdotis benedictionem & copulationem perierint & impetraverint, absoluti a poena sunt; Aliis tamen ponderatis circumstantiis ab omni poena non esse immunes sponsos, vid. thes. 5. hujus sectione.

Th. IV. Quæritur? Num sponsis, si ante benedictionem Sacerdotalem concubant, penitentia Ecclesiastica, die Kirchenvisitatione imponenda sit? quam questionem haud ita pridem Negative resoluit Dn. Praeses in dissertat. de penitent. Ecclesiast. Cap. 4. n. 76. & in favorem matrimonii remittendam esse poenam istam Ecclesiasticam tradit Carpz. Jurispr. Eccles. lib. 3. tit. 7. def. 88. ne statim ab initio hoc durius reddatur Conjugibus, quam adhuc contrahendi,

F

di, ne impediatur, quin potius propter remissionem factam eo ci-
tius consummatur; imo considerandum, quod contractis nuptiis
culpa omnis tollatur ac macula cesset; & ita ad Senatum Hellen-
sem anno 1641. resondisse Dnn. Consistoriales Lipsienses refert
Dn. Præses cit. loc. ubi eitam dissentientes allegat.

Th. VI. SI SPONSUS SPONSAM ANTE BENEDICTIO-
NEM SACERDOTALEM IMPRÆGNASSET, NUM SIT AB
OPIFICIO EXCLUDENDUS? Negat. David. Mevius part. 3. dec.
39. Est quidem ab eo tempore quo Ecclesia Sacerdotalem copu-
lationem honestatis gratia necessariam fecit, præmaturus Sponsa-
torum concubitus in crimen, nec impunis; peccatur enim in le-
gem Ecclesiae & honestatem cum scandalo quodam publico: at
nimis gravis & iniqua futura est poena, si quis ideo ab opificio ex-
cludatur quod infamie quedam species est, & a virtus facultate
remotio, non minus gravis, quam si homo enecaretur arg. l. ne-
care 4. ff. de agnoscend. & alend. lib. quando si ab alio, & non a se im-
prægnatam ducit, opificii incapax non censetur Carpzov. respons.
Elekt. 99. per tot. part. 6. quo jure ab eo removendum, qui cum spon-
sa jam sua, quæ uxoris instar erat, concubuit? Hoc multo minus
criminis aut turpitudinis habere certum est; cum matrimonium
majora longevitia purget c. tanta X. qui filii sint legit. Gail. lib. 2.
obser. 141, n. 2. qui non etiam efficiet, ut honori ejus condonetur,
ne infamis & inops fiat, qui sponsam nimium amavit, verba sunt
laudati. Mevii d. l. ubi ita in Tribunalu Wifinariensi responsum
fuisse refert; Et hoc non solum valere in Collegiis Opificium, sed
etiam in aliis dignitatibus & beneficiis, ut iis sponsus, ob id, quod
sponsam carnaliter ante benedictionem Sacerdotalem cognove-
rit, tanquamlevi macula notatus minime privandus sit, Facultas
Juridica Witebergensis anno 1622. respondit: Eodemque anno
Dnn. Consistoriales & Ecclesiastici Consiliarii Gvelferbadii &
Facultas Juridica Helmstadiensis in eadem causa, referente D.
Richter. de successione. ab intestato. scit. 1. membr. 3. n. 15. & seqq. ubi
etiam contrarium responsum fuisse memorat.

Th. VI. Quoniam honestum est, desponsatos rite copulari,
& obligatio ex consensu conjugali promisso operatur ad consum-
mandum, die Eheliche Zusagung durch Priesterliche Copulation
zu consummiren und zu vollenzihen D. Hahn ad Wefenbec. de rit.
nupt.

nupt. n. 5. Judex ex officio eos ad consummationem matrimonii potest adigere, iisque mandare, ubi implementum voti per copulam Sacerdotalem remorantur Carpz. *Jurispr. Consistor.* part. 2. def. 132. et si nulla pars contrahentium petierit; D. Mevius part. 6. def. 61. qui dicit, quod ita Judicis officio incumbat, quia interest Reipublicæ, ubi tenetur officium imperiri etiam non impotatus. Joh. Baptist. Afin. *de execut.* §. 3. cap. 16. 58. 254. seqq. tum Ecclesiæ (cuius idem favor est, qui Reipublicæ, quæ est vel ut spiritualis Respublica) cuius gratia, quo in ea omnia decenter & honeste agantur, per Magistratum omni ope atque studio curandum, ut scandalum præcaveantur, Felin, *in c. t. n. 7. ne quis duc. quam per adult.* quis sine nunquam est protractio consummationis nuptiarum Carpz. *Jurispr. Consistor.* part. 2. def. 132. n. 9. quippe tempus quod est inter votum nuptiale & ejus consummationem est spatium, quod vacat insidiis Diaboli, calumniis hominum, dissidiis desponsatorum, rumoribus & dissamnationibus vulgi, ex quibus, tanquam scaturigine malorum, non possunt non existere diligenter cavaenda: Invitus quidem nemo sponsalia contrahere cogitur, ad contracta tamen per Conjugium consummare cogenitus est. *l. 5. C. de O. & A.* non tantum postulante Contrahentium parte altera, sed etiam Magistratu, cui aliquod ius est ad cogenitum ex illo voto Mevius d. l. ubi elegans habet Decretum in Tribunalis Wismariensi anno 1618 prolatum. Hoc certum est, Sponsalia legitimo modo contracta contrario dissensu sine justa causa dissolvenda non esse, Besold, *consil.* 244. n. 13. Carpz. part. 4. const. 20. def. 10. D. Richter. *dec.* 8. n. 1. Jcti Argentoratenses vol. 1. *consil.* 40. n. 46. imo brachio seculari puta captis pignoribus, carceribus ad hoc compellenda pars matrimonium consummare recusans, Berlich. *def. 69. n. 3.* Cypræus *de jur. coniubior.* cap. 12. §. 2. Bidenbach. *tr. de caus. matrim.* cap. 2. quest. ult. p. 27. notabilem casum referit, de quodam Sponso, qui ex carcere ad templum, ut matrimonium coram Ecclesia publice confirmaretur, fuit deductus, & ex templo in carcerem reductus, ibique detentus aliquan- diu, tandem nuptias confirmavit, Besold. *consil.* 244. n. 6.

Th. VII. Dari & alias causas, obquas benedictio Sacerdotalis introducta sit, vide sis apud D. Hildebrand, *de nupt. veter. Christian.* scil. Veteres clandestinis nuptiis, h. e. ut Tertullianus lo-

F 2 qui

quitur: Nuptiis apud Ecclesiam non professis obstare voluerunt ut prestigiis Dæmonum & technis malevolorum, qui Satanæ instinctu Nuptias rident, cavilantur, libidini tribuant, novos Conjuges nequiter fascinant, &c. occurrerent. Et ne Christiani in Nuptiis contrahendis pejores Ethnicis viderentur: hi enim Nuptias suas Diis variis consecrarent. Jovem *Gamelium* Junonem *Promubum*, Deum *Domiducum* invocarunt. Cum itaque hi agmina Deorum in nuptiis adhibuerint, quare non Christiani verum atque unicum Deum, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum prece in Nuptiis, copula instituta, adorarent? Paul. *Cypri de jure connubior. cap. 9. §. 15.* adde proœmium bujus dissertationis.

SECTIO VI. DE EFFECTU. S U M M A R I A.

- I. Effectus copulationis Sacerd. est, quod Matrimonium sit Christianum & benedictum, & nupt. contracta sint Solemner. II. Matrimonium in gradibus alias de jure prohibitis consummatur Hierologia, exemplum. III. Si quis bina Sponsalia de presenti contraxisset, priora sunt preferenda etiam si concubitus accesserit; Si autem posterior in spons. per benedictionem Sacerdotalem jam sint consummata, aquior est sententia, priori non preferri, ad evitandum scandalum. Asertur prejudicium. IV. Si Liberi absque consensu Parentum fidem matrimonii dederint, atque insciis iis per Ministrum Ecclesie copulati sint, matrimonium non retractatur. Notabilis resрут casus. V. Si inviti copulantur a Ministr. Ecclesie, matrimonio per copulam Sacerdotalem sic contracto, Sponsa deflonta jure quasi postliminii pristinam consequitur excommunicationem, macula per matrimonium purgata. VI. Contractum cum Infidelis matrimonium benedictione consummatum ob solam infidelitatem dissolvitur non debet. VII. Liberi ante Sponsalia nati, si postmodum Parentes per Ministr. Eccles. copulentur, non aliter ac alii in justo matrimonio nati habentur successundi; adeo ut hinc legitimatis tantum vere legitimis testimonia natalitia dari debeant. Prejudicium. VIII. Sponsa ante benedicta. Sacerdot. non gaudet privilegio & honore Sponsi,

Sponsi, postquam vero accessit Hierologia, uxor gaudet privilegiis mariti. Serenissima Augusta omnium Regum & Principum uxoris honoris ac dignitatis lumine merito superat. IX. Non solum Augusta, sed etiam aliorum Principum, Comitum, uxores eadem privilegia ratione dignitatis illustris habent. Princeps aut Comes si duxerit nobilem virginem, haec post copulationem titulis gaudet mariti. X. Iam dicta locum habent, nisi matrimonium inter viros illustres & Magnates cum plebeja sit contrahendum, ea lege ac pacto, ut nec ipsa, nec liberus eius amplius habeant de bonis patris, quam dixerit tempore Sponsaliorum, quod Conjugium honestum ac legitimum est. XI. Personae desponsatae post copulationem demum Sacerdotalem gaudent bonorum Communione. Quamvis alter Conjugum ditisimus sit, & ab altero nihil illatum. At hoc in Sponsis locum habere volunt. In hoc negotio consuetudines quorundam locorum inspicienda sunt. De Jure Saxonico Hierologia non sufficit ad consequendum id, quod superstiti ex statuto vel pastoris do-tibus debetur, sed insuper requiritur Consensio Thori conjugalis. Praejudicium. XII. Jure Saxonico a tempore Copulationis Sacerdotalis incipit privilegium tacite hypothese, ac jus prelationis mulieri competens, ratione doris, neque consensio thalami requiritur. Sponsa de presenti, que prævertitur numerare dotem fratur eodem jure. XIII. Post benedictionem Sacerdotalem Coniux propter indissolubilem vitæ consuetudinem tenetur Conjugem ob gravius crimen deportatum sequi. XIV. In dolosos Bigamos pena Capitis est constituta in O. Crim. Carol. V. artic. 121. Quæ locum habet, quando quis duas uxores per Sacerdotalem benedictionem dolose sibi copulari fecit, & utramque carnaliter cognovit.

Th. I.

EFFECTUS copulationis Sacerdotalis est, quod Matrimonium sit Christianum & benedictum D. Mog. ad cap. 2. X. de sponsal. cap. 1. th. 7. & nuptiarum contractarum testato seu publica coram Ecclesia reiteratae efficiantur SOLEMNES, Bachov. in not. ad Wesenb. de rit. nupt. n. 2. verb. aut publica sunt.

Th. II Matrimonium in gradibus alias de jure prohibitum convalidatur Hierologia. Sic in nonnullis locis prohibitum est, ne Confobrini sub pena relegationis absque Principis dispensatio-

ne matrimonium incant, uti in Hassia *Consipit. special. tit.* Bonde
nen in Ehe. Sachen verbotenen und zugelassenen gradibus der
Bluts-Verwandtus und Schwägerschafft. S. Was ic. Sin au-
tem de facto id factum, ac benedictio Sacerdotalis accesserit, non
rescinditur; quoniam de matrimonio contrahendo quidem potest
dispensari, non autem de matrimonio jam contracto iterum dissol-
vendo; nemo enim regulariter potest dissolvere matrimonium co-
pula consummatum cap. ex publico 7. de conv. conj. Barbos p. 2. rub.
n. 13. & 15. ff. so ut. matr. Kizelius in *synops. matr. c. 3. theor. 14. lit. d.*

Th. III. Si quis bina sponsalia de presenti contraxisset, supra
dictum est, priora esse praeferenda; cui hoc addimus, etiam ad po-
steriora concubitus accesserit, nihilo tamen minus priora subsistere,
propterea enim ista majoris roboris aut firmitatis non sunt, quam-
hæcce, cum non concubitus, sed consensus faciat nuptias l. 30. ff. de
Reg. Jur. l. ult. C. de repud. modo primus Sponsus vel Sponsa talem
admittere velit, c. i. c. ult. desponsal. duor. Sin autem posteriora
Sponsalia per benedictionem Sacerdotalem jam sint consummata, æ-
quior est sententia, priora non praeferri, ad evitandum scandalum;
Pontificium in contraria sententia inclinantium autoritas tanta
esse nequit, ut scando fenestra aperiatur, Cypræus *desponsal. c. 10.*
§. 25. Carpz, lib. 2. *Jurispr. Consistor. dif. 66.* accedit ratio civilis, si
quis rem unam duobus in solidum vendiderit, & posteriori tradi-
derit, rata habetur emtio cum posteriori inita, per l. quoties C. d. rei
vindicat, in matrimonii enim, inquit Cypræus c. l. idem jus servan-
dum esse, rationis est, aut is, qui uxorem sibi despontatam & tradi-
tam accipit & possidet, potior sit illo, cui ea tantum promissa, cum
copula inducat possessionem matrimonii; vid, omnino D. Gerhard
de conjugio §. 534. & ita Supremum Consistorium Dresdense mense
Majo anni 1674. in casu, ubi quis foeminam stupraverat, eique
(quod auctrix juramento a Consistorio ipsi injuncto probaverat) si-
dem dederat matrimonii, & durante actione ab imprægnata mota
contra inhibitionem Judicis cum altera Conjugium inierat, illud-
que meciente copula Sacerdotali & carnali consummaverat, re-
spondit: daß es gestalten Sachen nach bey der zwischen Beklagten
und Interventientin (illa, que cum posteriora sponsalia hierologia
fuerant consummata) vermittelst Priesterlicher Copulation und er-
folgier

folgter Chelichen Beywohnung vollzogener Ehe billig zulassen; Es ist aber Beklagte Klägerin (imprægnata, cui prius promiserat matrimonium) vor die zugesfügte Schwangerung / die ihr nach Gelegenheit dieses Falls an ihren Ehren unmachtheilig/gebührrenden Abtrag zu thun ic schuldig. Magnif. D. Struve in *dissertat. de jure divorci. cap. 1. thes. 27.* Dissentit. Berlich. p. 4. concl. 28. Jacob Thoming. *confil. 52.* Conrad. Mauser. *ad tit. de nupt. ad princ. Mod. Pistor. confil. 42.* Schurff. *cent. 1. confil. 17.* B. Luther. *de caus. matrim.*

Th. IV. A Liberi Parentum consensum in nuptiis necessario adhibendum esse tam Jura Naturæ, Divina, quam Civilia & Canonica volunt, jubent; Attamen non retractatur matrimonium, quando Liberi absque consensu Parentum fidem matrimonii dedecunt, atque incisus iis per Ministrum Ecclesiæ copulati sunt. Sic in arduo quodam casu, ubi filius nondum 14. annorum, a quadam foemina non ita integra famæ, quæ se imprægnatam ab ipso dixerat, seductus, svasæ imprægnatae & minis Cognitorum ignorantibus id Parentibus alibi extra Patris domicilium per Pastorem quendam copulatus fuerat, ac postquam illud factum intellexerat Parent (officialis quidam gravis armatura) statim illuc profectus non solum constanter contradixerat facto, sed etiâ cum imprægnata ita transfergerat, ut pro certa summa pecuniæ renunciasset matrimonio, imo Pastorem, qui copulaverat, eo persuasum habuisset, ut ille bendictionem a se factam revocaslet; illis tamen omnibus non attentis, pronunciatum fuit, matrimonium non posse rescindi, licet coram competenti Judge sive Consistorio Ecclesiastico ad id agatur, ita responderunt Dnn. Theologi Lipsienses anno 1622. apud Dedekenn. *thesaur. confil. Theolog. sect. 3. n. 41. pag. mib. 131. ibi:* Wolte man weiter fragen: Ob ein Evangelisches Consistorium, wann es der Vater gebührlich suchte / solch consummatum matrimonium rescindire würde und könnte? Ist hierauf zu wissen: daß ob wohl in utramque partem speciosa argumenta zu finden / so achten wir doch das für in negarem partem tutius man condendire können. Denn ob wohl nichts taugliches in toto casu zu finden / wann wir die actiones hominum ratione subjectorum betrachten / so ist doch außer allen Zweifel und bey allen Evangel. Kirchen beständiglich observiert worden / daß die benedictio Sacerdotalis vere consummatum

matum matrimonium mache / und demnach certissima illius confirmatio sev/ auch dasjenige/ was vorher nicht aller Dinges zu probiren, per preces deptecando tegiret, und das matrimonium gehet liget worde / und sey demnach ratsamer / daß dieses Jünglings unbedachtsame Ehe unzerrissen bleibe / ob es gleich mit seinem Schaden geschiehet / als daß man diese heilige action ludibrio exponire, und Vergernus bey vielen gebe/ welche dannenbro verursachet werden / von der benedictione Sacerdotali wenig zu halten; welche/ ob sie wohl nicht simpliciter ad esse, jedoch ad bene esse matrimonii & ejus confirmationem hoch von nöthen ist: halten auch dafür/ dasferne bey dieser Copulation rechte Bermahnung zur Besserung vorgangene / und wo solche erfolget / Gott sey ausgeschinet worden / und den Ehestand gesegnet habe; Ist auch dem verstrickten Gewissen des Jünglings sicherer zu rathen und zu helfen/ wenn der Vater in honorem consummati matrimonii de jure remittiret und die cohabitation zuläßet/ & re non amplius integra, h.e. copula interuenta,, nuptias dissolvi non posse volunt Beust, *de matrimon.* c. 47. Harprecht, *ad pr. Instit. de nupt. num. 70.* Wesenbec, *in paralit. cod. n. 8* Hilliger *in Donell. Enucleat. lib. 13. c. 20. lit. II.* Phil. Melancht. *in exam. loc. de Conjugio. Coras. lib. 1. miscell. 17.* Contrarium assertunt Alber. Gentil. *lib. 4. de nuptiis c. 7.* Arumæ. *exerc. 2. q. 2. th. 5.* *lit. d.* Rittershus. *ad pr. Instit. de nupt. Berensf. Disp. 1. th. IX. qu. 9.* Kob. *in comment. ad Instit. verf. confusum habeant Parentum quest. 3.* Sutholt. *Disp. 2. thes. 58.* Locumer. *quest. 29.* Bach. *ad Treutler. vol. 2.* *Disp. 6. thes. 5. lit. c.* Schneidew. *p. 2. de nupt. n. 35. & 36.* qui tamen plerique de copula carnali loquuntur; Nos autem majorem efficaciam tribuimus hoc in passu copula Sacerdotali, quam carnali; atque concedimus, multa esse, quæ matrimonium contrahendum impediunt, contractum & consummatum autem non dirimunt.

Th. V. Si inviti copulantur a Pastore vel Ministro Ecclesiæ conjugium promissum consummare detrectantes, matrimonio per copulam Sacerdotalem sic contracto, sponsa deflorata jure quasi postliminii pristinam consequitur existimationem, macula per matrimonium purgata arg. cap. *ad id 21. X. de sponsal. cap. insuper 4. X. qui matrim. accus. poss.* & licet sponsus rursus deserat uxorem, ipsa tamen ianocens, & desertor maritus poenam desperationis

tionis, nempe fustigationem, haud evitabit, *Ordin. Ecclesiast. Elect. Saxon. sub tit. von den Ehegatten/ so einander böhlich verlassens* Carpzov. *Jurispr. Consistor. lib. 2. tit. 8. def. 135.* Idem in *Præf. crim. part. 2. qu. 58. n. 65.*

Th. VI. Contractum cum Infideli matrimonium benedictione consummatum (*forstans infidelitas celata seu simulata fuisset*) ob solam infidelitatem disvoli non debet, præcipit enim infideli Apostolus, ne ab infideli, quamdui in matrimonii officium, (quod cohabitationem vocat) consenserit, discedat. *I. Corinth. 7. v. 12. & seqq. arg. c. decretiv. 14. de heret. in 6. Wissenb. p. 3. exercit. 44. num. 9.* Si enim vel insciis Magistratibus in tali vel simili casu matrimonium contractum, aut a Magistratibus male informatis, aut dolose inductis istud permisum sit non poterunt post consummatum matrimonium, aut celebratas nuptias tales conjuges disjungi, quia scandalum inde majus postea nasceretur, & conscientie Conjugum gravissime laderentur, Bidenbach. *truct. de causa matrim. p. 45.*

Th. VII. Liberi ante Sponsalia nati, Nuptiis per benedictionem tandem secutis non aliter ac aliis in justo matrimonio nati habentur ac succedunt, quout Dnn. Scabini Magdeburgenses responderunt: adeo ut hisce legitimatis tanquam vere legitimis testimonia natalitia, *Geburtsbrief* / quod ex thoro legitimo & parentibus honestatis nati sit, dari debeant, & ita responderunt Scabini Lipsienses teste Carpz, *gart. 2. const. 6. def. 15.* Es haben aber nachmahlß vorgedachte beyde Eltern einander geehliget und sich trauen lassen und nachdem beuhmter ihr Sohn erwachsen / und Bürgerliche Nahrung und Handel zu treiben / vorhabens ist / will ihme solches anderer Gestalt als gegen Vorlegung und Ausweisung eines Geburtsbriefs nicht gestattet werden re. So seyd ihr ihme dergleichen Geburtsbrief / das nemlich Er von seinen leiblichen Eltern / als Christlichen ehrlichen strommen Eheleuten / aus einem rechten ehelichen / ohndeflickten / ohngeadelten Ehebett herkommen / gezeugt und gebohren / zugeben wohl besugt D. Richter. *p. 2. decis. 80. n. 15.* Hahn ad Wesenb. *in notis ff. de bis qui sunt. n. 2.*

Th. VIII. Ante benedictionem Sacerdotalem sponsa non gauder privilegio & honore sponsi; Mevius ad *Jus Lubecens. part. 2. tit. 11.*

2. tit. 2. art. 12. n. 264. v. g. sponsa Principis, si sit Comitissa, non dicitur Principissa, postquam vero accessit Hierologia, gaudet privilegiis Mariti; de qua dignitatis maritalis communicatione eleganter scribit Franciscus de Amaya ad l. fin. C. de incolis lib. 10. Cum maritus sit caput uxoris, unde provenit, ut sicuti caput influat in cetera membra, ita etiam oportet a marito, tanquam a capite, in sua membra derivari qualitates illas honorificas vel viles. neque illa juris Romani sententia, uxorem radis mariti corruscare, mera civili ratione nititur; imo & naturali, fundata in arctissimo societatis conjugalis foedere, quod juxta naturam suam quandam inter conjuges evanescit seu unionem operatur; quae unitas ut ad sacra & domestica, sic & civilia, statum scil. & conditionem externam recte extenditur, & videtur ipsius mariti dignitati illud detrahi, quod uxor officia non tribuitur. D. Fritschius tr. de Augusta cap. 3. n. 8. Hinc Imperator Romanus, quoniam Majestatico dignitatis splendore omnes anteit Reges & Principes; ita Serenissima ac Venerabilis Augusta, s. ult. Infl. de usucap. omnium Regum ac Principum uxores honoris ac dignitatis lumine merito superat. Unde in literis gratulatoriis de matrimonio Sacratissimi Imperatoris LEOPOLDI Cæsareæ Majestati oblatis ALIQUISTAM titulo der allerhöchsten Princeps in Erden honoratam esse testatur D. Fritsch. c. l. n. 4. Num autem AUGÆSTA seu Imperatrix præcedat, aut sequatur Regem Bohemiae? vid. Limnæ, in comment. ad Aur. Bull. c. 26. v. 1. Observ. 2. & in annotament. ad Capitulat. Ferdinand. III. art. 4. verb. vorgehen / p. 686. Tituli quoque honorifici, quibus Imperator insignitur, nempe Majestatis, Sacratissimi, Divi, &c. vid. D. Cloz, de titulis honorificis cap. 3. competunt Augustæ, quatenus tamen pro conditione ejus sexus tribui possunt. Imperatrix Augusta peractis nuptiarum solennitatibus inungitur, consecratur & coronatur; Augustalibus insignibus amicta ingreditur, habet Archi-Cancellarium, Abbatem Fulensem. Mallinkrot, d. tr. de Archi-Cancellar. Imper. cap. ult. Kirchnerus de offc. ac dignit. Cancellarii lib. 1. cap. 3.

Th. IX. Non solum autem Augusta, h. e. Imperatoris uxor, sed etiam aliorum Principum, Comitum & perpetua dignitate regali una cum territoriali jurisdictione investitorum UXORES eadem

eadem privilegia ratione dignitatis illustris habent; D. Mylerus ab Ehrenbach. in *Gamolog. Personar. Imper. illustr. cap. 7. lib. 6.* Si enim privatæ mulieres honore maritorum resplendent & illustrantur *l. feminæ ff. de Senâtor.* multo magis Ducissa tanto Viti fulgore splendens ejusve dignitate erigi & coruscare debet, ejusque privilegiis, ac propter juris divini & humani communicationem uti frui convenit, quatenus personæ qualitas hoc permittit, Joan. Coras. & Antonius Faber. ad *l. Princeps. 30. n. 13. per l. i. C. de injus vocand.* Richard Dieter, *de Majestate lib. 72.* unde concluditur, si Princeps aut Comes Imperii ducat uxorem *Virginem nobilem*, Hanc post copulationem dignitatem consequi, ac titulo *Hochgeboren* aut si Principis uxor facta, *Durchlauchtig gaudere, arg. Novell. 105. cap. 2. l. fin. ibi;* mulieres honore maritorum erigimus. *C. de incolis lib. 10.*

Th. X. Jamjam dicta locum habent, NISI matrimonium inter Viros Illustres, & Magnates, cum plebeja seu vilioris conditionis muliere, ea lege & pacto contractum, ut nec ipsa, nec liberi ejus amplius habeant de bonis patris, quam dixerit tempore Sponsaliorum, Kizel. in *synops. matrimon. cap. 9. theor. 6.* D. Fritschius in *Suppl. Speidel.* nec Maritata in statum Mariti evehatur, sed in pristino suo statu permanet, indeque Principissæ, Comitisæ nomen, titulum, insignia & honores, plane non adhibeat, de quo matrimonio passionato agitur in jure feudali *lib. 2. feud. 29.* quale Conjugium honestum ac legitimum est, quoniam perinde ut aliud connubium, consistit in vinculo animorum indissolubili, sibi solis procreandæ gratia contracto; neque differt ab aliis conjugiis, nisi in eo, quod in favorem liberorum prioris matrimonii aut Agnatorum, a redditu ac bonis avitis uxor & liberi excludantur, Mylerus in *Gamolog. cap. 6. n. 9.* D. Linck. *de matrim. leg. salic. contract. cap. 3.*

Th. XI. Personæ desponsatæ post copulationem demum Sacerdotalem gaudent *bonorum communione*; hinc, licet ante concubitum & ingressum thori conjugalis alter conjugum moriatur, id quod Statuto, quo communio est concessa vel hæreditas conceditur Conjugi, pertinet ad superviventem Copulationi quod sacris literis & expressis juris Civilis textibus convenient, & prajudicis

diciis confirmat Cornel. Neostad. de pactis ante nuptialibus observ. th. 15. & seqq. Sim. a Groeneweg. d. LL. abrogat. in Holland. ad l. 6. ff. de ritu nupt. Lamb. Goris advers. jur. tr. i. cap. 2. Anth. de Gamma decij. 28. n. 1. Christianæus vol. 1. decij. Belgic. 216. num. 9. D. Hahn ad Wesenb. parat. ff. de sponsal. n. 7. verb. contrarium, atque sic etiam ex confvetudine Parisiensi ac plerisque aliis regni Gallicæ observari testantur Mornac. ad l. 7. de sponsal Boër. decij. 22. n. 34. & 35. Busius ad l. 5. & 6. ff. de R. N. apud Bradenburgos Brunnen, ad l. 6. ff. de ritu nupt. & hoc quoque obtinere eo casu, quo altero conjugum existente ditissimo ab altero in subsidium matrimonii nihil fuerit allatum, modo absit dolus, & fraudulenta amplæ dotis promissio non præcesserit, docent Rol. a Valle tract. de lucr. dot. quæst. 92. Peckius de tñsam. Conjug. lib. 2. c. 3. § 4. Mevius ad jus Lube. lib. 2. tit. 2. art. 12. n. 256. Christianæus vol. 1. decij. Belgic. vol. 1. decij. 216. n. 8. Freder. a Sol. tr. de bon. constant. maritim. acquis. quæst. 12. per tot. Sin vero alter conjugum promisisset, sese aliquid allaturum, nec promissioni satisficeret, non quidem id obstat, quo minus in communione sit, & partem, juxta cujusque civitatis confvetudinem seu statutum, debitam aliquando ex communione consequatur, sed idipsum, quod communioni, adhuc debet, solvere prius tenebitur, vel in partem statutariam ei imputabitur, propter textum in l. frater, a fratre 38. ff. de condit. indeb. Schepliz in consuet. March. Brandenburg. part. 3. tit. 2. §. 4. & 5. D. Eichelius Differt. de communion. bonor. inter Conjug. thes. 33. adde Schurffium cent. 3. consil. 9. Cothmann. 2. consil. 18. §. 80. & seqq. Menoch. 4. presumpct. 147. n. 4. Gail. 2. observ. 80. ibique Dn. Fabricius in Repetition. qui Statutum disponens de lucris matrimonialibus mariti & uxoris locum habere valunt etiam in Sponsis, & ita Facultates Rostochiens. teste Cothmann. 2. consil. 78. §. 94. & Gryphiswaldensem Mevio ad Jus Lubezens. p. 2. tie. art. 12. §. 258. responderunt. In hoc negotio Confvetudines quorumvis locorum inspiciendæ sunt: De jure enim Saxonico Hierologia non sufficit ad consequendum id, quod superstiti ex statuto vel pactis dotalibus ex bonis defuncti debetur, sed insuper requiritur Consenso Thori Conjugalis, daß das Ehebette beschritten wird / & sic bona Conjugum simul re & corpore, ut Zeno ait l. p. null.

nult. C. de incest. nupt. conveniant, Beust. de matrim. cap. 67. Andr. Kohl. de success. conjug. part. 2. n. 17. 18. Carpz. part. const. 19. def. 1. & seqq. & ita in Dicasterio Jenensi anno 1615. & 1630. testatur D. Richter. decif. 94. Dass das Beylager und Bettstreiten erfolgen muß / wenn die Braut dem verstorbenen Bräutigam aus Statut-Recht oder Gewohnheit erben will.

Th. XII. Jure Saxonico a tempore demum Copulationis Sacerdotalis incipit privilegium tacita hypotheca, ac jus prælationis mulieri competens, ratione dotis, neque Concessio thalami requiritur; Et licet longe post contractum demum matrimonium dos constituta fuerit, nihilominus a prædicto tempore privilegium incipit, Boer. decif. 331. n. 3. Berlich. part. 2. concl. 30. n. 14. Carpz. p. 2. c. 24. def. 1. ubi prejudicium habet & def. 2. docet, quod in Dotalitio quoque Jus tacita hypotheca & prælationis incipiatur a tempore Copulationis per Sacerdotem facta: Quamvis Spontem de praesenti, quæ præverterit numerare dotem, recte frui & iure hypothecæ & prælationis, quod vere sit uxor arg. l. 30. de R. I. statuant D. Hahn. ad Wesenb. in quib. cauf. pign. vel hypothec. n. 1. Magnif. D. Struve Syntagm. Jur. Civil. exerc. 26. thes. 14.

Th. XIII. Post benedictionem Sacerdotalem matrimonium etiam ob gravius crimen, exceptis criminibus adulterii perduellionis, homicidii, Veneficii l. 8. C. de repud. non dissolvitur, imo Coniux propter indissolubilem vitæ consuetudinem tenetur Conjugem ob ejusmodi crimen deportatum sequi, nisi necessitate quandam domi detineatur per textum in c. 2. X. de divorcio. Carpz. lib. 2. def. 203. ita in Consistorio Lipsiensi in delicto furti anno 1670. responsum fuit, Ob nun wohl N. D. die Zerrüttung seines Hausswesens / und daß sein Weib durch die ewige Landsverweisung / so eine infamiam nach sich zöge / von Ihme abgesondert wäre / beweglich anführt / d. g. u. d. Der begangene Diebstahl und die erlitte Straße / beweglicher Rechts-Lehner Meinung nach / zu Aufhebung der Ehe keine gnugsame Ursache giebet / So kan auch die Ehe zwischen diesen beiden Personen nicht getrennet / noch dem Ehemanne sich anderweit zu verehlichen verstatte werden / D. N. W. vid. Dn. Meerbach. in Dissert. inaugur. de jure divorci. sub presidio Magnif. Dn. Struvii habit. cap. 5. th. 19.

Th. XIV. In dolosos Bigamos, qui utrumque matrimonium copula consummarunt, poena Capitis est constituta in Ordinat. Crim. Carol. V. artic. 121. Haec autem tum locum habet, quando quis duas uxores per Sacerdotalem benedictionem dolose sibi copulari fecit, & utramque carnaliter cognovit. Consummata enim bigamia tantum capitis poena plectitur, sicuti: Facultas Juridica Gryphiswaldensis anno 1674, teste D. Gerdesio in sesquicenturia praeclarar. different, jure commun. a Lubecens. num. 126, respondit his verbis: Dieweil aber Inquisitus in schafffer Frage erhalten / daß er sich das Weibesstück nicht ehelich trauen lassen / so mag derselbe auch dahero / ungeachtet er unterschiedliche Hurenkinder mit ihr gezeuget / am Leben nicht gestrafft werden. Er ist aber nichts desto weniger öffentlich mit Staupen zu schlagen / und des Landes zu ewigen Zeiten zu verweisen / V. R. W. & ab Eadem Facultate in alia causa pronunciatum est: Dieweil Inquisitus in schafffer Frage erhalten / daß er zwar über sein erstes Eheweib sich A. R. ehelich in Holstein vertrauen lassen / Er hätte aber bei ihr noch nicht gelegen / so wäre er / gestalten Sachen nach / mittelh öffentlichem Staupenschlag des Landes zu ewigen Zeiten zu verweisen V. R. W.

SECTIO VII.
DE
COGNATIS.

S U M M A R I A.

- I. In Belgio etiam coram Secretario & Testibus ^{suptie} declarantur, conficiuntur pacta dotalia, nec de Eorum validitate amplius dubitatur, quemadmodum seculo Justiniani sine solennibus matrimonia celebrantur. II. Mos velandi Monialem seu sacrum Virginem benedictioni nostrar. affinis videtur. III. Cum bierologia conveniunt Investitura & literæ Clientelares. IV. In Dania, qui in domo sua Concubinam habet, & ejusdem consuetudine palam uitit, & claves illi committit, & per triennium communii viuit cum illa uiuit, eo elapsa justa uxoris vicem obtinet.

Th. I.

Th. I.

AD Cognata Benedictio[n]is Sacerdotalis, refertur Consensus Matrimonialis coram Magistratu Politico in iis locis, ubi benedictio non est recepta, vel non ita stricte sevatur. In Belgio CORAM SECRETARIO ET TESTIBUS nuptiæ declarantur, conficiuntur pa[re]ta nuptialia, nec de Earum validitate amplius dubitatur D. Gerhard. *de Coniug. thes. 478* quemadmodum SECULO JUSTINIANI pleraque matrimonia solo affectu privatum & sine solemnitatibus hodiernis v. g. benedictone Sacerdotali celebabantur D. Martin. Müllerus *Antecess. Giess. pie mem. Dissert. de jure legitimandi tb. II.*

Th. II. MOS VELANDI MONIALEM seu sacram Virginem Benedictio[n]i nostra affinis videtur. Futura enim Monialis Episcopo offerebatur tali ueste, quali per omnem vitam usura erat, postea ad altare accensis candelis in facie totius Ecclesiae duciebatur, & Episcopus, antequam velum imponeret, ita compellabat: *Appice, filia, hoc velamen & obliviscere populum tuum & dominum Parris, ut Rex caelestis decus tuum concupiscat!* quibus dictis velamine eam tegebat, in signu[m] castimonia & verecundia conservanda, clamante omni populo, Amen! Optatus Melititanus lib. 2. ad *Sarmenianum* referrit, mitras virginibus impo[n]itas; Denique moris, ut honestæ matronæ ad virginem jam ve-latam concurrerent, ejusque oscula certatim peterent, teste S. Ambros. in libello *ad virginem lapsam*. Plura de Moniliabus veterum, qui nosse desiderat, legat S. Athanas. lib. *de Virginitar. S. Basiliu[m] in libell. de Virginibus S. Augustin. lib. 1. de morib. Eccl. Catholice, & Hieronymus in epist. de Triginit. custodiend. D. Hildebrand. MS. de Religiosis eorumque variis ordinibus.*

Th. III. Quoniam Vasallus in Jure feudal[i] 2. *feud. 58.* Domini Conjur appellatur ibi: *Non enim aequalis est, quem videre e-gemem, quem prius habuit in CONJUGEM, vel amicum. Dn. Christ. Frider. Reichhelm. in Dissertat. sua inauguiali deside Reciproca Con-jugali Dominicum Vasallo & Protektoris cum Clicente Argentorati anno 1667. habit. aphor. 2. eleganter ait: Cum Hierologia convenienti Investitura & literæ Clientelares; quemadmodum enim hodie omissa*

SEC.

omissa hierologia non consummatum dicitur Conjugium, Carpzov *Jurispr. Consistor. p. c. tit. 8. def. 142.* Investitura abusiva, scil. ejusque solennitatibus omisis, nullum est feudum *1. feud. 25. & 2. feud. 32.* etiam *Dominus confiteatur.* Benedictio Sacerdotalis tamen ita perficit Conjugium ad effectum civilem vel naturalem, procreationem scil. sobolis, vel moralem (*loquitur demoribus Saxonici*) v. g. lucrum portionis statutariorum *p. 3. Conf. Eleff. 19.* ibique Carpzov, *def. 1. 23. & 4.* si accesserit consensio thalami & traditio corporum; ite Investitura hæc abusiva tribuit tantum jus ad rem sine dominio & possessione, Magnif. D. Struve *Syntagma. Jur. feudal. cap. 8. th. 9. num. 1.* Sicuti Copulationes consignandæ a Parocho & Successori relinquendæ in testimonum, D. Gerhard *in loc. de Conjugio §. 465.* Ita super contractu feudal & investitura facta conficitur Instrumentum, breve testatum *1. feud. 2. §. 1. Ein Lehenbrieff.* Copulations Illustrium sicut in quibusdam familiis sunt per alios a Sponsa delegatos; Sic quoque in Investitura admittitur Procurator, qui in animam Vasalli juret *2. feud. 3. §. 1.* Quemadmodum etiam Conjugium antea per consensum contractum per hierologiam; feudum per Investituram publicatur quasi, & in externam componitur perfectionem; ita quoque Protectio, variis modis, pactis & conditionibus determinata in solennem Recessum redigitur, vulgo in literas seu tabulas Clientelares Schutzen und Schirm-Briefe vid. Martin. Mager. *de Advoc. armat. cap. 2. n. 201.* Befold. *Differt. de Patrocinio & Clientela.*

Th. IV. Obiter: In DANIA, qui in domo sua Concubinam habet, & ejusdem consuetudine palam utitur, & claves illi committit, & communis victu per triennium cum illa utitur, ex lapsu justa uxoris vicem obtinebit, prout *ex lib. 1. Jur. Danic. cap. 27.* testatur Dn. Rosenkranz, *de Jur. Danic. possit. 5.*

SEC-

SECTIO VIII. & ULTIMA.

D E

CONTRARIIS.

S U M M A R I A.

I. *Contraria sunt vel Hierogiam impeditia, vel eam peractam Dissolventia.* Prioris generis sunt Sponsalia illicite contracta. II. Diversitas Religionis improbat. III. Aetas Impuberum. IV. Propinquitas Cognationis. V. Affinitas. VI. Rescinditur matrimonium Adulterio & malitiosa desertione. Imponens & Errore Virginitatis. VIII. Q. Num uxor petere possit separationem, si maritus de stupro aut fornicatione convictus sit, quam ante reticuerat? IX. Si post copulam Sacerdotalem ex uxore fieret mas, vel membra genitalia deficerent, vel in uxore, vel marito. Q. an dissolutio concedenda sit? X. Num consenteat muliere maritus cum alia nuptias secundas contrahere possit § Loco Corollarii casus.

Th. I.

CONTRARIA sunt vel Hierogiam impeditia vel eam peractam dissolventia. Prioris generis sunt Sponsalia illicite contracta, quæ in primis absque Parentum consensu inita, benedictione nullatenus consummanda. Clandestinae enim desponsationes omni jure sunt prohibite, & illicite cap. fin. de cland. despons. c. aliter. c. 30. quest. 5. & clandestina Sponsalia vocantur, quæ sine consensu Parentum celebrantur inter eos, qui sui juris non sunt, sed in potestate Parentum, sive uterque, sive alter tantum sit in potestate, sive clam, sive praesentibus testibus contrahent. *Ordin. Sax. Eccles. tit. Von Ehesachen.*

Th. II. *Diversitas Religionis improbat* impedit copulationem Sacerdotalem; qui enim Christianam fidem sequuntur, iungi non possunt *Judeis l. 6. C. de jud. & calic. cap. 10. cap. 18. quest. 1.* Paganis, *Turcis, & Saracenis, Kizel. de jure coniug. c. 3. theor. 17. Eocer, clas. 1. diff. 9. th. 62. D. Hahn. in observat. ad Wesenbec.*

H

ff. de

*ff. de sponsal. num. 4. Carpzov. Confessor. Jurisprud. lib. 2. def. 6.
num. 18.*

Th. III. *Aetas impuberum obstat matrimonio consummando; Juste enim sint aetatis contrahentes. Mas nempe 14. foemina 12. annorum, pr. Instit. de nupt. Carpzov. de jure femin. decis. 1. posuit. 1. nec non. Morbus contagiosus insanabilis, qualis lepra, morbus Gallicus seu Neopolitanus, Kizel. cap. 4. theor. 3. lit. C. quod id Reipublicæ intersit, quamvis leprosus leprosa jingi velit, id tamen non est permittendum. Erasm. Brochmand in artic. de conjug. quest. 37. periculum enim est morbos contagiosos in liberatos derivari.*

Th. IV. *Propinquitas Cognitionis*, puta in linea Recta, inter Descendentes & Ascendentes in infinitum. Levit. c. 18. v. 17. §. 1. Instit. denupt. sive legitimi sint & iusti, sive spurii & vulgo quæstii l. 14. §. 2. & l. 54. ff. de Rit. Nupt. In linea Collaterali seu transversali in nostris Ecclesiis usque ad tertium gradum lineaæ æqualis (juxta computationem Canonica, qua apud Nos recepta est) prohibentur nuptiae, Heigius ad §. 2. Instit. de Nupt. vid. die Churfürstl. Sächs. Landes-Öffnung de anno 1543. tit. von graden, darinnen die Ehe verbosten / potest quidem a Superiori dispensari usque ad secundum gradum inclusive. Inter personas tamen Illustres permituntur nuptiae in gradu secundo prædictæ computationis, Bechstad. de conditionib. sponsal. tit. 12. num. 15 Georg. Schulz. de arbor. confangv. cap. 8 membr. 1. num. 46. Extra foruma Saxonicum, ubi iura Canonica non observantur, nec lex publica obstat, inter Confobrinos & Patruelos Nuptiæ prohibite non sunt, quia ejusmodi matrimonium, nec juri divino Gen. 29. nec jure civili §. 4. Instit. de nupt. adversatur, ideoque tuto inire licet Chemnic. p. 3. locor. commun. de conjug. cap. 3. §. secundo loco. Wessb. in parat. ff. de R. N. ibique Hahn. n. 4.

Th. V. Quod Affinitatem attinet, in Ea eadem est graduum computatio, eademque matrimonii prohibitio est, qua in consanguinitate, quoniam affinitas simulaecrum quoddam Consanguinitatis est, D. Menzer. de conjug. rubr. de affinit.

Th. VI. Matrimonium hierologia consummatum dissolvitur

tur Adulterio scil. Matth. 5. 32. & cap. 19. 9. & Malitiosa desertione
1. Cor. 7. 15. ita ut parti innocentis permittatur a nostris Confistoriis
cum alia contrahere matrimonium, vivente adhuc adultera,
Schneidewv. ad Insit. tit. de Nupt. Quoad desertionem notandum
quod si mulier deserat maritum, vel contra in tribus Dominorum
territoriis edicthaliter citari soleat, Carpz. Jurispr. Confistor. lib. 3.
def. 63.

Solet autem quandoque absque processu desertionis dirimi ma-
trimonium, quando de adulterio vel bigamia Conjugis deferentis
& affugientis certo constat, vel per testimonium a Ministe-
rio, vel Pastore, qui falsis & fictis testimoniosis cœlibatus sive li-
bertatis præsumta seductus adultero, se maritum dissimulanti,
benedictione aliam prævia proclamatione publica adjunxit, fue-
rit probatum, nil amplius, quam sententiam absolutoriam, qua
matrimonium cum prima uxore initum, expectare habet, Brun-
nen. in qq. Wesenb. ad tit. de probat. queſt. 33. Magnif. D. Struve de
jure divorce. cap. 4. n. 16.

Th. VII. Sunt etiam adhuc aliae Divortii causa, quæ in no-
stris Confistoriis sunt receptæ, nempe *Impotentia & Error Virginitatis*, quod illam Medicorum & chirurgi desuper habita Viti in-
spectione, & super inspectionis articulis ipsis jurata depositione,
hujusque accurata annotatione divortium fieri potest. Beust. de
matrimon. p. 2. cap. 14. excipitur tamen impotentia ex maleficio
orta, mit Nesteknippfen / quæ matrimonium non dissolvit. Er-
reorem Virginitatis quod concernit; Ducta mulier, quæ virginem
se mentita erat, cum ab alio esset compressa, quamvis supervene-
rit hierologia, nihil tamen minus repudiari potest. per l. 9. ff. de
contrab. emt. & vendit. add. Wissenbach. disp. 44. th. 3.

Th. VIII. Num uxor petere posset separationem, si maritus de
stupro aut fornicatione convictus sit, quam ante retinerat? Anceps
queſtio est: Verissimum est Augustini illud lib. de sermon. Domin.
quod refertur in c. 2. & 4 cauf. 32. queſt. 6. Si ducturi estis uxores,
servate vos uxoribus vestris, quales vultis eas invenire, tales &
ipsæ inveniant vos. Quis juvenis est, qui non castam velit du-
cere uxorem? & si accepturus est virginem, quis non intactam
desi-

desideret? intactam quæris? intactus esto: puram quæris? nolis esse impurus. Non enim illa potest, & tu non potes. Unde D. Brunnemann, ad l. ii. §. 5. ff. de att. emt. inquit: Non video rationem, cur maritus uxorem ab alio ante Sponfalia vitiatam repudiare, & uxor Virum qui ante illicitis se se polluerat congressibus comperto scelere retinere teneatur, cum tamen par utrobius requiratur castitas. Nihilominus contrarium statuant Harprecht. ad §. ii. Inslit. de nupt. Carpz. Jurispr. for. p. 4. cap. 20. def. 13. ita pronunciarunt Lipsienses.

Th. IX. *Si post copulam Sacerdotalem ex uxore fieret mas, vel membra genitalia deficerent, vel in uxore, vel in marito. Quan dissolutio concedenda sit?* Et quamvis naturaliter ex foemina non posset fieri mas, contingere tamen potest, testantibus Medicis, ut ejusmodi impedimentum se se exerat in foemina, ut ad cohabitationem maritali ob id plane fiat inutilis, ita docet Avincenna lib. i. tract. 3. cap. 23. quandoque, inquit, oritur in ore matricis caro abdita & quandoque apparet super mulierem res, quæ est sicut virga commovens sub coitu, & quandoque, accedit ei, ut faciat cum mulieribus simile quod fit eis, cum quibus coitur, & quandoque est illud Batarum magnum, vid. Joh. Bened. Sinibaldi Geneanthropeja lib. 4. tract. 1. cap. 13. Veslingii Syntagma Anatomic. cap. 7. cum commentar. Geradii Blasii pag. mih. 108. Nicol. Tulpus in Observat. Medic. lib. 3. cap. 35. Nobilissimus Dn. D. Krauff. Facult. Medic. Senior ac Professor in hac Salana celeberrimus nobis communicavit, laborasse anno 1667. mens. August. Patavii impudicam quandam fricatricem, cui nomen Antonio Donzesla ex bubone venereo, (cujus clitoridem famigeratissimus D. Marchetus Eques Divi Marci & Chirurgiae Prof. Publ. in Academia Patavina dixerat æquare longitudinem medii digiti,) idque revera ita fuisse compertum, laudatissimus Vir testis oculatus est. Quod si talis impotentia sit, quæ a Medicis aestimetur incurabilis, causam rescindendo præbet matrimonio.

Th. X. *Num consentiente muliere Maritus cum alia nupias secundas contrahere & a Ministro Ecclesie benedici possit?* Olim divorcium bona gratia seu mutuo placito fieri poterat, h. e. dulciter & gratio-

gratioso sine ira animi atque offensa conjugium dissolvebatur
1.32. §. 10. ff. de donat. inter vir. & ux. Nov. 22. c. 14. sub. fin. l. 9. C. de
repud. Nostris autem moribus id abolitum est, quia indecens &
noxium sit, & per ejusmodi licentiam non possint non & familie
& publicitus civitatum decor gravissime convelli, ita Consistori-
um Lipsiense anno 1631. ad requisit. Deputat. Schönburg. ad res
matrim. respondit his verbis: Auch in des Weibes Macht nicht
steht / dem Manne mit einer andern sich zu verehelichen zu vergö-
nen / vielweniger auf das angezogene Alter des Weibes zu seben /
so kan auch Gabriel Vogeln bey so gestalten Sachen / und da das
erste Weib noch am Leben / die eheliche Trauung mit Catherine
Preschelin nicht verstatte werden.

T A N T U M !

Ne detur vacuum

fit

C O R O L L A R I I   L O C O

Casus.

Sejus & Titius fratres aliquot annos in communione bo-
plicinae nonnullæ erant) viventes, tandem divisionem me-
diane sorte instituunt, Recessu desuper concepto, in quo
inter alia hæc habentur verba :

Nicht weniger sollen die Mobilia und Moventia, als
Geld / Hausrath / Bettwerck / Wich / Getreidig/
und was sonst dergleichen mehr / an einem oder
anderen Orte befindlich und zur communion gehö-
rig / ebensals gleich getheilet / darin keiner vor
den andern verkürzet werden / sonst aber und
außer diesem wird an einem jeden Orte gelassen /
was Erd-Nied / und Nagelfeste ist.

Peracta

Praetexta autem divisione Seniori fratri *Sejo* major quædam piscina biennio ferme ante carpionibus minutis communibus sumptibus instructa, inter alia bona per sortem tribuitur. Jam urgente *Titio* divisionem piscium in hac piscina contentorum Sejus renuit, & nullatenus hoc vult admittere. Quæritur ergo quid Juris?

Sejus rationes afferunt sequentes:

1. *Quod* pisces nondum per tempus ista in regione convenitum, nempe triennium, in piscina fuerint contenti, quamobrem.
  2. Pro immobilibus & fructibus pendentibus sint habendi, praesertim cum.
  3. Istum in finem sint piscinæ huic illati ut multiplicentur & crescant, adeoque pro parte fundi aestimandi.
- Etsic 4. tanquam accessorium competentillii, cui facta divisione per sortem cesserit fundus,
5. *Quod* Sejus conditionem horum piscium plane ignoraverit, *Titius* contra eandem optime noverit, quare hic imputare debeat sibi ipsi, quod in recessu divisionis de piscibus nihil monuerit, & sic divisionis Legem non dixerit apertius.

Adeoque 6. de Sejo conqueri non potest, quia qui suo jure uititur nemini facit injuriam.

Pro *Titio* facit:

1. *Quod* pisces questionis antehac ex communi pecunia, & utriusque fratris nomine & mandato fuerint coemti, adeoque Titius etiam ante divisionem proprietatem eaurundem quodammodo habuerit.
2. *Quod* expresse in Recessu dicatur: Omnia ad communionem pertinentia dividi deberi. Qui vero dicit omne, illum nihil excludere.
3. In specie in Recessu haberi; Mobilia & Moventia di-

- videnda esse ; Jam vero horum appellatione etiam
venire pisces per textum clarum *in l. limes. 15. in fin.*
ff. de Act. Emt. Vend.
4. Expressi Juris esse : Pisces in piscina nec ædium, nec
fundi esse partem vel accessorium, *per d. l. limes, in*
vers. Pisces.
5. Sejum etiam percepisse dimidiam partem piscium in pi-
scinis Titii repertorum ; Quod quisque ergo Juris in
alium statuerit, &c.
6. Expressa recessus verba dicere : *Daß keiner vor dem*
andern verfüget werden solle. Contrarium vero
eventurum si omnes pisces Sejus sibi retineret.

Ad Rationes *Seji* respondetur :

Ad 1. *Quod non sit universalis observantia & consuetudo*
do præcise non ante elapsum triennium deberi eva-
cuari piscinas, quum sape etiam citius hoc fieri exem-
plis plurimis demonstrari posset.

Ad. 2. *Quod non censendi pro fructibus pendentibus,*
docet aperte dicta *l. limes. 15. ff. de Act. Emt. Vend.*
Si nempe non sunt pars fundi neque rationem habe-
bunt accessorii vel fructuum pendentium. Imo si hoc
procederet, etiam omnium cæterorum animalium pul-
li perfectam ætatem nondum attingentes in divisionem
venire non deberent.

Quin posito ad 3. & 4. pisces in piscinam eam in finem ut
multiplicantur & crescant esse conjectos, pro parte fun-
di, accessorio, & rebus immobilibus habendos esse, ta-
men hoc in casu, quo pisces non ut multiplicantur,
sed tantum ut crescant, ad placitum Patrifamilias tem-
pus piscinæ impositi, locum hoc habere nequit, Mens
enim & intentio Patrifamilias, in quem finem usum-
que ille destinaverit omnino inspicienda *l. de grege 9.*

l. 12.

- l. 12. ff. denſtruſio & Inſtr. leg.* Et licet uno al erove
respectu pisces hi naturam accessorii haberent, Regu-
la tamen illa quod accessorium sequatur principale,
hoc in casu propter contrariam conventionem Titii
& Seji conventionem exceptionem pateretur.
5. Quamvis etiam 5. expressis verbis de piscibus in Re-
cessu nihil sit dispositum, tamen sub verbis, alle mo-
bilis und moventia, omnino etiam comprehendantur
pisces, quum nihil plane excipiatur nisi was Erd-
und Nagelfest/ quod ad pisces non pertinet.

PRO TITIO

Respondit Facult. Jurid. Helmstadiensis anno 1680.

F I N I S.

00 A 6429

3

sb.

V3 17

4
DISSERTATIO
DE
HIEROLOGIA
SEU
BENEDICTIONE
SACERDOTALI
IN
MATRIMONII NEGOTIO USITATA.
Von
Kriesterlicher COPULATION
oder
Einsegnung angehender Eheleute /
Quam
P R A E S I D E
PETRO MÜLLERO,
U. J. D. & Prof. Publ.
IN FICTORUM AUDITORIO
EDITIO TERTIA
ad d. April
publice ventilandam proponit
JOHANN SAMUEL Stehelin/
Coburgo-Francus.

JENAE,
TYPIS & SUMPTIBUS GOLLNERIANIS,
Anno 1708.